

HAJDUFÖLD

ÁRUFIZETÉSI ÁR HELYBEN ÉS VIDÉKEN
 ESTI ÓRA . . . . . 15 K FÉLVÉRE . . . . . 90 K
 HETVENÉVRE . . . . . 45 K EGÉSZ ÉVRE . . . . . 180 K
EGYES PÉLDÁNY ÁRA: 2 korona.

KERESZTYÉN POLITIKAI NAPILAP
 Megjelenik kőfélfő kivételével minden nap.
 Főszerkesztő: SZILÁGYI IMRE dr.

SZERKESZTŐSÉG ÉS KIADÓHIVATAL:
DEBRECEN, PIACZ-UTCZA 59. SZÁM.
INTERURBAN TELEFON: 3-48. SZÁM.

A NEMZETI HADSEREG.

Világosnál volt temetője,
 Ott álmát, vágyát sirbatették,
 Gulákba rakott fegyverekből
 Állították a sirkeresztjét.
 Ezernyi sajtó, csüggedt szívnek
 Kisérte fáradt dobbanása,
 Ezernyi szem könnye apadt el
 Gyötrelmes, hangtalan sírásba.

Világos óta gyászos emlék,
 Mi addig lüktető valóság,
 Korán öszült haj, lidércálmok,
 Zsoltárban őrzött, hervadt rózsák,
 Golyóátjárta barna dolmány,
 Fakó nemzetiszín kokárda,
 S békókbavert rabszolgaságnak
 Panaszkodó sóhajtozása.

Világos óta hetven évig
 A honvédsírok némák voltak,
 S egyszerre, im, ércharsonára
 Ébredni kezdenek a holtak,
 Magyar mezőkön orkán vágat,
 S éledve testet ölt az eszme,
 A hős honvédek talpraállnak
 Ifjan, frissen, új harci mezbe.

Arpád apánk honfoglalói
 Viselték ezt a csontos arcot,
 E hü szívvel, e vas ököllel
 Vívta annyi vitézi harcot,
 Szemük a nap tüzét is állja,
 Lelkük a párdúc elszánt lelke,
 Mindegyiket a honi földnek
 Izzó imádata nevelte.

„Talpra magyar“! zúg bércen, rónán,
 És végig örömtüzek gyulnak,
 Imádság száll könnyharmaton át
 Hálás szivekből fel az Urnak.
 „Talpra magyar“! Zúg bércen, rónán,
 És kard villan, dobok peregnek,
 S egy ország hajt ujjongva zászlót
 Az új nemzeti hadseregnek.

Egy ország, melynek élő testét
 A sors haragja annyit tépte,
 Melynek kinoktól sajtó lelke
 Majd behalt a szenvedésbe,
 Egy ország, melynek hitvány férgek
 Ellepték koronáját, törzsét,
 Hogy életerejét kioltásák,
 S leszedjék gazdag, dús gyümölcsét,

Egy ország, mely varázsütésre
 Egyszerre eszmél: lát, hall, érez,
 S kinyílt eimével, pezsdült vérrel
 Ragaszkodik az életéhez!
 Nyügöt lerázva, békót törve
 Feláll, s indul előremenni,
 Mert újra nagy, erős, hatalmas
 És újra szabad akar lenni!

Zúgjál, te orkán, új időknek
 Zengőszavú ércharsonája,
 Hogy a magyar minden csepp véré
 Riadód hangja átjárja,
 Hogy minden fiad bajvivója
 Legyen e szentelt honi rögnök,
 Szállhasson ez utódainkra
 Érintetlen, dicső öröknek!

Szilágyi Imre.

HOZSÁNNA NÉKED!

Lelkünk tele van a felszabaduló érzések gyönyörűségével, szemünk kicsorduló könnycseppjét nem bírjuk visszaparancsolni, mikor remegő ajakunk hozsánnát kiált Feléd, Nemzeti Hadseregünk. A viszontlátásnak e magaslatos pillanatát hét évtizede várja a magyar, hét évtizede imádkozik a nemzet a Te feltámadásodért. Mikor most az imádság hó óhajta valóra vált, és megadta az Isten, hogy imé szemtől-szembe állunk Veled: a pillanat nagyszerűsége eltakarja szívünkben a hetven év sok gyászát és megpróbáltatását, a tegnap keserűségét és megaláztatásait, s csak ujjongani tudunk és ünnepelni. A Te életrekelésed a mi hasadó hajnalunk, mely verőfényt hoz és megújítást, mely fekete éjszakák zsidbasztó csöndjét elűzi, és boldogabb jövőnk színes képeit rajzolja lelkünkbe.

Hozsánna Néked, Nemzeti Hadseregünk! Csontosarcu, kemény szittya vitézeink, áldjon meg Benneteket a magyarok Istene! Ismerünk jól mindnyájatokat, mikor a keze- teket megrázzuk. Ott láttunk idegen mundurban, idegen kommandó alatt a Doberdó poklán, Isonzó végzetén, mindenütt ott voltatok, ahol a magyar fátum tüzfolyamokat követelt és vértengereket és hullahegyeket. Mindenütt ott voltatok, ahol oroszok kel- lettek és félistenek. Ahol egy jajszó nélkül kellett odadobni az életet a halálnak. Az a sok dobpergéses szomorú katonatemetés, melynek gyásza annyiszor a lelkünkbe markolt, a Ti fajtátokat, a Mi testvéreinket vitte rendre a korai sirba. Mert Ti sohasem a hami- sított posztók és papirtalpu bakkancsok szállító-irodáit kerestétek, hanem a vitézi tornát, mely becsületet ad vagy hősi elmúlást . . . Ismerünk jól mindnyájatokat . . . És épen azért forró ölelésre tárjuk a karunkat és meghatódottan mondunk hozsánnát, mikor ezt a meggyötört és elárvult, de feltámadni, megújulni és virulni akaró magyar hazánkat bizó hittel oltalmatokba adjuk.

Statárium

A miniszteriumnak 1912. évi LXIII t.-c. 12. paragrafus 4. pontja alapján kiadott rendelete értelmében Debrecen város és Hajdúvármegye egész területére

rögtönbiráskodást (STATÁRIUM)

rendelünk e hirdetés közzététele után bárki által elkövetett következő bűncselekményekre:

1. Hütlenség.
2. Lázadás.
3. Gyilkosság.
4. Szándékos emberölés.
5. Közegészség elleni halálközvetlen elkövetett büntett.
6. Rablás.
7. Gyújtogatás.
8. Vizáradás okozásának büntette.
9. Vaspályákon, táviridákon, távbeszélőn, vagy hajókon elkövetett közveszélyű cselekmények büntettei (A magyar büntetőtörvény szerint.)

Ugyiszintén a katonák, csendőrség, rendőrség és polgárőrséghez tartozó személyek által elkövetett következő bűncselekményekre:

1. Szökés. (Kat. bünt. tv. 183. és 193. §.)
2. Az e küvel fogadott katonai szolgálati kötelesség megszegésére csábítás vagy segélynyújtás. (Kat. btk. 316. §. és 317. §.)
3. Lázadás. (Kat. btk. 167. §. és 168. §.)
4. Lázongás. (Kat. btk. 340. §. és 350. §.)
5. Fosztogatás. (Kat. btk. 492. §. és 493. §.)

Megparancsoljuk a lakosságnak, hogy minden rendzavarástól óvakodjék, mert aki a fentebb megjelölt bűncselekmények valamelyikét elköveti, rögtönítélő eljárás alá kerül és halállal bünhődik.

Debrecen, 1920. március 11.

Seydi Jenő

alezredes, állomásparancsnok.

Hubert Ottó,

a rögtönítélő bíróság elnöke.

Magyar tiszték kabaré-estje Szolnokon

Szolnokról jelentik nekünk: A szolnoki helyőrség tisztikara a városi színházban ma fényes kabaré-estet rendezett. Az e öadáson jelen volt Lipich kormánybiztos és örömmel jelent meg a város egész közönsége, hogy gyönyörködhesen a szereplők kitűnő produkcióiban. Az előadást vasárnap Török-szentmiklóson megismétlik.

Bécsi kommunisták rágalmai a nemzeti hadsereg ellen

A MTI Jelenti: Különböző bécsi újságokban február 23 án és 24 án cikkek jelentek meg, amelyek Schön Béla kommunistának Bécsből történt eltűnését összefüggésbe próbálták hozni a magyar nemzeti hadsereggel. A bécsi magyar bolsevikiek sajtópropagandája mindenféle agent provocateurök folytonos támadásával igyekszik félrevezetni a külföldi közvéleményt. A külföldi sajtóban elterjedt hírekkel szemben meg kell állapítanunk, hogy a magyar nemzeti hadsereg vezetősége semmiféle összefüggésben nincs ezzel az esettel. Minden ellenkező állítás tendenciózus hazugság. Igaz ellenben az, hogy a sokat emlegetett Kiss Kálmán, akinek vallomására olyan sokat ad a bécsi sajtó, nem magyar tiszt, hanem éppen úgy mint Bleich Jenő, Magyarországból kiszökött kommunisták, aki a proletárdiktatura bukása után az igazságszolgáltatás elől menekült.

Szénszünet a Skoda-művekben.

Bécs, márc. 10. Pilseni jelentés szerint, a Skoda művek szénhiány következtében márc. 10-én kezdve ismét szüneteltek az üzemek. Az üzemszünet tartama még ismeretlen. A munkások nyu

Debrecen sz. kir. város katonai parancsnokától

Rendelet

A nyomdaüzemek a katonai parancsnoklás tartama alatt a további rendelkezésig csakis a következő rendelkezések betartásával folytathatók:

1. A katonai kerületi parancsnok, a város katonai parancsnoka, a rögtönítélő bíróság elnöke, a rendőrség főkapitánya, a polgárőrség parancsnoka által előírt nyomtatványok, rendelkezések, falragaszok azonnal készíthetők, elkészítésük minden más munkát megelőz. E nyomtatványokért csak önköltségi ár számítható.
2. Minden más nyomtatvány és kiadvány kivétel nélkül csakis abban az esetben vehető nyomdai munka alá, ha a kéziratot a város katonai parancsnoka nyomtatási engedéllyel ellátta. Az ily engedély alapján készített nyomdai termékek kefelemomata az engedélyezett kéziratral együtt előzetes bírálat végett bemutatandó, s csak a megbírált szöveg nyomtatható ki.

3. A hírlapok közül csak a Hajdúföld, Debreceni Újság, Egyetértés részére adok megjelenésre engedélyt. Előzetes bírálat végett a lapok is bemutatandók, kötelesek a lapok az 1. pontban megjelölt hatóságok hirdetményeit, rendeleteit a lap első oldalán díjmentesen naponként közzétenni s a lap 1-1 példányát a hatóságoknak díjmentesen megküldeni.

4. Az előzetes bírálatot a rögtönítélő bíróság (széki palota) teljesíti. Ennek közelebbi részleteit a rögtönítélő bíróság elnöke állapítja meg.

5. Minden nyomtatványon a kelet s a kiállító nyomda neve kiüntetendő. Azok nélkül megjelenő nyomtatványokért az összes nyomdávalalok együttes büntető felelősség alá esnek.

A nyomtatási engedély és előzetes bírálat nélkül kiadott nyomdatermékek előállító nyomda tulajdonosa annak szewélyzete külön-külön a rögtönítélő bíróság eljárása és a katonai btk. legszigorubb rendelkezése alá esnek.

E rendelet a 3. pontban megjelölt hírlapok első oldalán naponként közzendő. Debrecen, 1920 március 11.

Szentgyörgyi ezredes s. k.
városparancsnok.

Apponyit nem inzultálták

A MTI jelenti: Néhány hete a külföldi sajtót bejárta a hír, hogy francia szociálisták gróf Apponyi Albertet a Bois de Boulogneban inzultálták. — Egyes lapok szenzációs és egészen aprólékos részleteket is jelentek az incidensről. Mint a külügyminisztérium tegnap a magyar béke delegáció főtitkárságától hivatalosan értesült, az egész hírből egyetlen szó sem igaz. Nemcsak hogy gróf Apponyit nem inzultálták, de a delegáció egyetlen tagjával sem történt semmi olyan, ami a hagyományos francia udvariassággal ellentétben állna vagy amiből akárcsak a legkisebb incidensre is lehetett volna következtetni. Az egész hír azonban mindenesetre alkalmas arra, hogy rámutasson azokra a méltatlan fegyverekre, amelyekkel ellenségeink az egész világ előtt oly tiszteltben álló férfiaknak, mint gróf Apponyi Albertnek személyét sem ártalják támadni.

Merénylet a zürichi konzulátus ellen

Zürich, március 10. Zürichből jelentik: A múlt éjjel az ottani amerikai konzulátus ellen merényletet követtek el. Bombákat helyeztek el a ház ajtaja elé, a nyílt előcsarnokba. A bomba fölrobbant és nagy anyagi kárt okozott, de senkit sem sebesített meg. A rendőrség erőlyesen nyomzza a tetteseket.

Légi közlekedés Prága és Pozsony között.

Bécs, márc 10. A prágai lapok jelése szerint a légi postai közlekedés, amelyet egy angol társaság egész Európára berendezett, holnap veszi kezdetét a Prága—Pozsony viszonylatban. A reptilégpé délelőtt 10 órakor Prágában felszáll és egy órával később Pozsonyban kiköt. Délután két órakor

A magyar nemzeti hadsereg bevonulása Debrecen történelmi ünnepe

Történelmi jelentőségű napja lesz mindenkori Debrecen város népének 1920 március 11. E napon testesült meg a régóta várvavárt álmunk: hetven év után újraéledni láttuk a magyar nemzeti hadsereget. Eljött a dunántúli magyarokból alakult Vas- ezred egyik zászlóalja, hogy felszabadítson bennünket a 316 napos oláh uralom alul, mely szegyenletes, gyalázatos volt az utolsó pillanatig.

Az egész város százezernyi magyarsága örömmünnepet ült ma. Külsőségekben nem tudta kifejezni úgy örömét, mint ahogy szerette volna, de annál fenségesebb volt látni a debreceni magyarság nagy, benső, szívbeli örömét, amelynek kifejezése ott ült az arcokon, ott ragyogott a néplélek tiszta tükrében, a szemekben.

Leirhatatlan érzések szorongatták a szíveket, mikor felhangzott a Hajdusoboszló felől jövő katonavonat dübörgése és bekanyarodott a debreceni nagyállomásra, melyet az oláh csapatok a szó szerinti értelemben kiirtettek. Az érkező vonat felé kendőt lobogtatott minden kéz és zugott az éljenzés szakadatlanul és ez a lelkes éljenzés kísérte őket végig a bevonulás alatt.

Csakugyan érezte mindenki, hogy felszabadultunk. Megjötték a felszabadítók!

Előkészületek a fogadtatásra

Még az utolsó éjszakán is (szerdéről csütörtökre virradóra) érezte az oláh parancsnokság durva önkényét. Nem engedték meg, hogy a magyar zászlókat kitudzzék a házakra. Ahol már kitudzték, levették. Még a nemzeiszintű kokárdák is bántották a szemüket. A fúrge gyermeképp azonban elfuott az oláh őrszerek elől, de a kokárdát még sem vette le. Az utolsó éjszaka csendesen telt el. A rendőrség talpon volt.

Kora reggel ismét kitudzték a nemzetiszintű lobogókat. Most már a középületekre is. A megszálló katonaság nem mutatkozott. A közönség ezrével özönlött a Piaçra, majd megindult a vasuti állomás felé, ahol még oláh őrség volt, de a rendet a csendőr és rendőri karhatalom tartotta fenn. Az állomás épületébe nem engedték a közönséget, csak tiszték, a hatóságok képviselői, az Arany János Társaság tagjai és vasutasok juthattak a peronra. A városi tanács nevében Csóka Sámuel főjegyző jelent meg. Ott volt az új városparancsnok, Szentgyörgyi Lajos ezredes segédtitkárával, Litteczky Lajos századossal.

Ezalatt a városházán gyülekeztek a város előkelőségei. A nagyteremben a bizottsági tagok az állami tisztviselők, előkelőségek és a hölgyek. A gyülekezés jó korán történt, mert közép-európai idő szerint negyed tízkor még csak 8 óra volt és a debreceni órák akkor még oláh parancsszóra jártak...

Ugyancsak korán gyülekeztek össze a vármegyeházán is. A tisztikar nagyrészt díszmagyarban. A városi urak fekete ruhát viseltek.

Vagy 40 000 főnyi közönség a vasuti állomás felé vezető utvonalon és a Petőfi téren helyezkedett el, ahol a rendőrség kordont vont.

Az állomás épületét még az éjjel és kora reggeli órákban zö'd gallyakkal díszítették föl és fellobogozták.

Érkezik a vonat!

A feszült várakozás kinn ül az arcokon és átjárja minden idegzálatunkat. Egyszerre mozgás támad, érezzük, hogy itt a meg-

füstje jelzi az érkezést. A entente-misszió, mely az I. osztályú váróterem előtt áll az első vágánynál, abhahagyja a beszélgetést. Középeurópai időszámítás szerint 9 óra 18 perc az idő. Valami névtelen érzés fojtogatja a torkunkat, a szívünk majd kiugrik a helyéből. Egy pillanat még... és ezernyi torokból szakad fel a riado éljen. A vasuti kocsi ablakaiból s ajtóiból rohamisakos Horthy vitézek fogadják örömmujongásunkat és sas-tollas tiszték tisztelegnek. Trombitajel, folytonos éljenzés és feltörő könnyek.

Az érkező vonatról először Pados őrnagy, a Vas ezred zászlóaljának parancsnoka szállott le Seydi Jenő alezredes, ezredparancsnokkal és a sas-tollas tisztekkal. Az ezredparancsnok, ki rohamisakot visel, szilárd léptekkel halad az entente-misszió élén álló rokon-szenves Berthou ezredes elé, előtte feszesen mezzál, tiszt'eleg, mire a tisztelgést az egész misszió hasonlóképp fogadta, majd rövid jelentés. Erre kölcsönös tisztelgés után Pados őrnagy megadta a parancsot a kiszállásra.

A jól ismert kürtjelek után a magyar fiúk gyorsan kiszállottak. Legelőször a rohamisakos század: elöl Pintér János tiszthelyettes — gyönyörű szál bihari fiu! — a Vas-ezred nemzetiszintű selyemzászlójával, melyet vas-megyei magyar nők híméztek. A zászló közepén Szent Mária képe, rajta az aranyhímzésű felirat:

MAGYAROK VÉDASSZONYA
KÖNYÖRÖGJ ÉRETTÜNK!

Két nemzetiszintű selyemzalag lobog a Vas-ezred jelszavával:

VEZESSEN BÁTORSÁG —
KÖVESSEN DICSŐSÉG! 1919.

Hasonlóan nemzetiszintű selyem a zászlóanya szállagja, melynek felirata: Sigray Antal grófné — a Vas ezrednek! Ismét kürtjel: Sorakozó! A derék, vasizmu magyar fiúk gyorsan, katonásan sorakoznak a vasuti vágányok közt, kettős sorokban. A szakaszparancsnokok vezényszava kiharsog a szabadallan élj nivalgásból, mely a Petőfi-térről hangzik.

— Vigyázz! Lábhoz! Pihenj!
Közben megjön a másik katonavonat is, mely a polgári hatóságokat és a máv. igazgatóságának küldöttjeit hozza. Keleti Dénes, a máv. kormánybiztos és Weisz Konrád máv. főfelügyelő, nemzetgyűlési képviselő szálltak ki esőnek a különvonatból. A kocsi fala teleregaszta az ismert plakáttal, mely a megnyirbált Magyarország térképéről elszántan kiáltja: Nem, nem, soha! Megéljenzették a polgári kíséretet is; ők hozták a hírt, hogy utban van már a szénvonal is. (Félóra múlva befutott az is.)

Bevonulás a városba

Az entente-misszió vezetője, Berthou ezredes rendelte el a magyar csapat bevonulását. A misszió tagjai kocsikon mentek a városházára, ahol az oláh katonaság állott fel és miután a város átadásáról szóló jegyzőkönyvet megszerkesztették, a megszálló csapat elvonult az entente-misszió előtt és Kossuth-utcán át elhagyta a várost. A néptömeg állt némán, összeszorított szájjal.

Míg a városházán az átadás aktusa folyt, a magyar csapat is megkezdte a bevonulását. A vasuti állomás épületét a II. osztályú váróterem át hagyták el. Elől jött a Vas-ezred zenekara. Mikor a zenekar a kordonon belül elhelyezkedett, tomboló lelkesedés zúgott végig a Petőfi téren. A kordont alig tudta a rendőrség fenntartani: az ujjngó tömeg ölelni szeret e volna a magyar katonákat!

Végre megindult a menet, melynek élét 5 lovas rendőr képezte azután jött a bevonuló csapat vezetője lóháton, a rendőr és csendőrtiszték azután a zenekar, mely a „Hunyadi László” magyar operából játszotta el elsőnek a „Még halt a cselszövő!” kezdetű részletet. Középen állt az ezredparancsnok.

az egész bevonulás alatt. Minden ablakból kendőket lengettek és zúgott, tombolt az éljenzés szünet nélkül. A közönség tizezrei állottak sorfalat a Hunyadi- és Piac utcákon végig. Ami virág volt, mind a katonákra szórták a lelkes nők.

Lobogó felkesedés közt érkezett a menet a városi bérház elé, ahol a bevonuló csapatok élén haladó zenekar megállott és a bevonuló zászlóalj a Piac-utcán a városi bérháztól a megyeházig helyezkedett el. — Az entente-misszió ekkor Berthou ezredes vezetésével szemlét tartott a magyar csapat felett, majd visszatérve a várcházra előt állott fel a misszió.

Ekkor folytatta a bevonulást a Vasizászlóalj és díszmenetben vonult el az entente-misszió előtt. A feszes tartású dőléc levették a misszió tagjai gyönyörködve legeltették a szemüket. A díszmenet után az entente misszió tagjai az Arany-Bika szállóba vonultak vissza, míg a bevonult katonaság a Nagytemplomhoz vonult és a templom és a Kossuth-szobor közt helyezkedett el.

Itt folytak le a hivatalos üdvözlések: Márk Endre polgármester Debrecen város, Pákozdy Sándor alispán Hajdu vármegye közönsége, Bakoss Tibor tanár a fajmagyar Arany János Társaság, Puskás Jenő jogszigorló az egyetemi ifjuság nevében üdvözölték lelkes szavakkal a magyar hadsereget.

Kiemeljük az üdvözlések közül különösen a Bakoss Tibor beszédét, mely a következő volt: „A Debreceni Arany János Társaság nevében forró szeretettel, háttartalan lelkesedéssel köszöntöm Önöket, mint a magyar nemzeti hadseregnek városunk falai között elsőnek megjelent csapatát. A mi irodalmi társaságunk 1918 november havában alakult és zászlójára jelszavakul írta a keresztény vallás erkölcsi alapját és a magyar nemzeti érzést. Ezekért az eszményekért azóta szakadatlanul küzdünk, bár eleinte a bolsevizmus terrorja, később az oláh szolgátság igája akart bennünket elnémítani és letiporni. Ma végre a megváltás napja felvirradt ránk, mert a nemzeti hadsereg ugyan ezen célokért küzd és rendíthetetlen a hitünk, hogy ezentul küzdelmünkben nemcsak oltalmat, de egyuttal segítséget is fogunk Önökben találni. Isten áldja és éltesse a magyar nemzeti hadsereget.”

Az üdvözlésekre Seydl Jenő alezredes válaszolt:

„Mikor annak idején — mondotta — Horthy Miklós fővezér, jelenleg ország-kormányzó és báró Lehár ezredes hadosztályparancsnok felhívására mi, vármegyei magyarok, örömmel hagytuk el családi tűzhelyünket és szent esküvéllel fogadtuk meg, hogy ezt a rombadöntött, szegény Magyarországot újra talpra állítsuk, megmentjük. Ezt az eszünket meg fogjuk tartani és hiszem azt, hogy Önök is, ha arra szükség lenne, mindnyájan követnének bennünket a tettek mezejére. Annak idején mi vonultunk be Budapestre, mi mentünk el a Duna-Tisza közére s most ide jöttünk, a Tiszántúlra, hogy ezt az országrészt is véglegesen visszafoglaljuk. Mi nem nyugszunk addig, míg a szüzmáriás, háromszínű Bocskay-zászló ki nem tüzzük az ezeréves határookra, ott a Keleti Kárpátok csucsán, hogy ezt az ezeréves, keresztény Magyarországot mindenkinek az egész világon megbecsüljék tanítsuk. Erre a feladatra, e szent és nemes célra egyesüljünk valamennyien, teremtsünk rendet, munkálkodjunk lankadatlanul. Isten éltesse Önöket! Amint csengő hangján messze eldörögte ezeket az érte vésendő szavakat, szemünk könnyekkel telt meg, lelkünk pedig nemes érzésektől hevült.

Szavai után a bemutatkozások, meleg kezzelközlések következtek, mire a csapatok kollegiumi szállásukra vonultak el. A közönség csak lassankint oszladozott, míg birt felocsúdni a lenyűgözöden gyönyörű percek mámorából.

Lakoma.

Délután 1 órakor Debrecen város tanácsa lakomát adott a magyar hadsereg tisztikara tiszteletére az Arany Bika szálló I. emeleti kistermében. Az ebédnél a város és vármegye tisztikara és a notabilitások vettek részt.

Az első felköszöntőt Márk Endre polgármester mondta és a magyar ka-

alezredes megköszönte a meleg fogadtatást és az államfőre, Horthy Miklósról ültette poharát. A szép, hazafias beszédet viharos tetszéssel fogadták. — Pákozdy Sándor alispán a magyar hadsereg tisztikarát köszöntötte fel, Rostás István rendőrőrkapitány pedig idejött magyar testvéreinkéül ültette poharát. A társaság a késő délutáni órákig maradt együtt.

Délután 1 órakor folyt le az ősi kollegiumban a legénység megvendéglése is. A diákok látták el lelkesen a konyhai munkát dr. Ecsedy István tanítóképző-intézeti tanár vezetésével. Egész délelőtt sütöttek-főztek. A bevonulás után asztalhoz ült a legénység és vígan falatozott. A csapatistiek az ebéd alatt felkeresték a katonákat, akik lelkesen éltették tisztjeiket. A magyar katonák szeretettel csüggenek a magyar tisztiken, akik megértéssel, szeretettel fokozzák az öntudatban is élő vasfegyelmet.

A magyar nemzeti hadsereg

(Történelmi reminiscenciák.)

A magyar nemzet viszonylagos sorsa és ezeréves életét betöltő folytonos harcok és küzdelmek lehetetlenné tették, hogy nagy kulturális eredményeket alkottásával örökítse meg nevét. Történelme nincs feldiszítve a renaissance erdélyi virágával, mint az olaszé, sem a reformatio megindításával, mint a németé, sem a társadalmi fejlődés vezetésével, mint a franciáé, sem a gazdasági átalakulás nagy eredményével és a falalmányokkal, mint az angolé. Évszázadokon át a magyarság volt Európának az állandó hadserege. Mint őrt álló katonaság védelmezte a nyugati keresztény társadalmat és civilizációt, amely a nagy kulturális fejlődéseket megalkotta, amelyeket a magyarság átvehetett — és át is vett, — de meg nem teremthetett. An de épen katonai hivatásából követeljük, hogy egyetlen más nép történelmében sem látunk aránylag olyan hadászati és harcászati fejlődést, mint a magyaréban. A vándorló és honfoglaló magyarok hadi szervezetét és harcmódját ismertető görög taktikák némely pontja mintha a harcéri szolgáló szabályzat vezérlő elveinek szolgált volna mintaképpül. A római német császárság ellen folytatott küzdelemben Béla vezér már teljes sikerrel alkalmazta azokat a taktikai fogásokat, amelyeknek Napoleon hatalmas serege az orosz földön áldozatul esett. Hunyady Jánosnak egyik-másik ütközetben követett tervét, mint a támadás és védelem főmódozatait tanították a különböző fokú katonai iskolákban.

A törökök régi, a repvándorlás korára emlékeztető primitív szervezetét kivéve, — amelyben minden szabad térfel egyszersmind katona, — a francia és magyar földön teremtdözött meg az első állandó hadsereg. Mátyás király híres serege, a fegyvernemek szerint való tagozódást, béke idején szokásos fegyvergyakorlatokat és fényes katonai szemléket tekintve, a mai kor nagyszerű játékaire emlékeztet. Zrínyi jó lelke a régi magyar katonai intézmények és az ok nélkül, feltékenység-ből üldözött régi harcias szellem fölnyitásától várta a töröktől való szabadulást. Rákóczi Ferencnek a szabadságharc zaja közben legfőbb gondja viszonylag legelőbb időt igénybe vevő munkája a nemzeti hadsereg szervezése és állandósítása.

Az újabb korban is a nemzeti eszlelem minden erőteljesebb föllendülése Zrínyi és Rákóczi álmanak megvalósítását, a nemzeti haderő szervezését tüzte ki egyik főcéljával. Hiszen minden egyes fényes korszaknak dicsősége, Szent László hőskeresztény társadalmá, Nagy Lajos hatalmas birodalma, Mátyás dicsőséges uralma, a magyarság katonai érneivel kivívott sikereken alapult.

Mert az erős katonai fejlődés eredményeképpen még a nagy nemzetek sorában is kevés van, amelyik oly sok és megragadó katonai erényekkel dicsekedhetnék. A nemzet köztudata ezeket a férfiaság, a hazafii érzés gerincvé tette. His csak az volt, aki ezeknek megfelelő, s egyébként a hely-

teljesítése e mérték alatt válik költő lendületet adó cselekedetté. Kemény Simonnak, mint — egy átkaroló támadás alkalmával — a lekötő csapat vezérének, szükségképpen el kellett esnie, és a magyarságnak első sorban katonai erényeket kereső és értékelő lelkületében vált az önfeláldozás legendás alakjává. — E katonai erényektől hevített nemzetnél csak természetes vágy volt az a törekvés, hogy hadserege a külső jelekben is nemzeti hadsereg legyen. Nem csak szellemében, hanem jelvényeiben, cimereiben és színeiben.

A vágy nem teljesítése folytonosan nyugtalanította lelkületét s közvetve általában az egész politikai életet is. Nemzeti életünknek sok téren mutatózó tragikumát jelentkezik itt is, hogy sok keserves szenvedés és a történelmi fejlődés sok nagy eredményének megsemmisülése árán jutottunk el ez eszményünk megvalósításához is:

Tájékoztató kihallgatások a kormányzónál

Huszár nem vállalja a kormányelnökséget

Egyes erdélyi lapok befejezett tényként közölték azt a valószínűséget, hogy Horthy kormányzó Rubinek Gyula földművelésügyi minisztert kormányalakítással bizta meg. Az erdélyi lapoknak ez a híre nem felel meg a valóságnak s nem egyéb jóhiszemű kombinációnál, mert a kormányzó a mai napig csak tájékoztató kihallgatásokat tartott, de a válság megoldásának kérdésében véglegesen még nem döntött. Ez mindenestre nem azt jelenti, hogy a válság huzamosabb ideig fog tartani, hanem, hogy a kormányzó a pártok közötti egyetértés zavartalanságát feltétlenül biztosító kormányelnököt szándékozik designálni. Tudósításunk a következő:

Budapest, márc. 10.

Horthy Miklós kormányzó informatív jellegű kihallgatásainak befejeztével ma délelőtt fogadta Huszár Károly miniszterelnököt, akinek újból felajánlotta a miniszterelnökséget. Huszár Károly elhárította magától a megbízást és arra kérte a kormányzót, hallgassa meg a helyzetről még Haller Istvánnak és Rubinek Gyulának a véleményét. Utódjának a maga részéről Haller Istvánt ajánlotta. A délután folyamán a kormányzó Rubinek Gyulát és Haller Istvánt fogadta. Haller István kihallgatása másfél óra hosszat tartott. Mint értesülünk, a tárgyalás most már a várható lehetőségeket is felölelte. Minden valószínűség szerint a végleges döntés a holnapi nap folyamán fog megtörténni. Az új miniszterelnök mindenekelőtt felhívást fog intézni a pártokhoz egy kormányképes többség megalkotásának érdekében.

A kormányzót amag elhatározásra, hogy Huszár Károlynak ajánlotta fel újból a miniszterelnökséget, az is indította, hogy Apponyi Albert Somssich József külügyminiszterhez táviratot intézett, melyben utalva a magyarság nemzetközi helyzetére s ama belpolitikai kapcsolatokra, amelyek nemzetközi helyzetünkre kihatnak, felkérte Somssichot, hogy juttassa el a kormányzóhoz ama kívánságát, hogy Huszár Károly maradjon miniszterelnök. Huszár Károly a megbízást nem akarta vállalni, s így a miniszterelnökség

a minden ízében magyar nemzeti hadsereghez. De eljutottunk és h zalommal tekinthetünk a jövőbe. Egész életünket és minden intézményünket alapjában megrázkódító bűnös kísérletezés után szükségessé vált újjászervezésnek és konsolidationnak meg van a biztos alapja, helytálló garanciája.

Mi pedig mélyes szeretettel és áhítatos ragaszkodással tekintünk reá. A miket tiszteltünk, azok sorra megcsufolattak; sok illúziónk, reményeségünk és vágyakozásunk párává oszlott, még több alkotásunk helyrehozhatatlanul elpusztult. De a kevés megmaradt és ujonnan született intézményünkhöz annál aggodóbb szeretettel ragaszkodunk, anrál nagyobb gonddal ápoljuk. Mint a sorsüldözött, fájdalommal sújtott anya, aki elhunyt gyermekeinek járó szeretetét és a megmaradt és újszültött gyermekei iránt érzett szeretettel egyesíti.

A kisgazdapárt mai értekezlete melyen kimondotta, hogy felveszi a keresztény jelzöt, különben azal végződött, hogy elfogadták amaz indítványt, hogy háromtagu bizottság küldessék ki annak lehetővé tételére, hogy a két keresztény párt közeledése és az agrár-érzelmű képviselők csatlakozása lehetővé tétessék. Ennek az indítványnak elfogadása tehát még nemcsak nem jelenti a nagy keresztény kormányzópart meghiusulását, ellenkezőleg, azt jelenti, hogy azok, kik a kisgazdapártban keresztény kurzust akarnak, még mindig ezt tartják a legfontosabbnak és ha ez elé bárki akadályt gördítene, akkor ebből lefogják vonni a konzekvenciákat.

A helyzet tehát ma az, hogy az egész politikai helyzetnek megoldása a kiküldött bizottságok tárgyalásának eredményétől függ, ami közben, ha a miniszterelnök designálása meg is történnék, ez csak elősegítené a megoldást.

Huszár a kormányzónál

A M. T. I. jelenti: Horthy Miklós kormányzó ma délelőtt 11 órakor kihallgatáson fogadta Huszár Károly miniszterelnököt, aki egynegyed egyig időzött a kormányzó dolgozószobájában, Horthy Miklós kormányzó az egész kül-és belpolitikai helyzet beható mérlegelése után felszólította Huszár Károly miniszterelnököt a kormányalakítás elvállalására, amire Huszár arra kérte Horthy kormányzót, hogy hallgassa meg néhány vezető politikai véleményét. Huszár Károly miniszterelnök holnap délelőtt 11 órakor újból kihallgatásra megy Horthy Miklós kormányzóhoz.

NEM VAGY

JÓ MAGYAR EMBER,

HA NEM A
KERESZTYÉN
: LAPOKAT :
TÁMOGATÓ

A jövő feladatai

Irta dr Komlóssy Imre.

Szörayü megpróbáltatásokon ment keresztül a magyarság az utóbbi évek alatt. A világháború telhetetlen sárkányának egy nemzet sem adózott annyit, mint a magyar. Az ő nemes, drága vére festette pirosra az orosz hómezőket; a magyar fiatalság díszből-virágából emelte gátat a világ minden tájkáról rájuk zúduló ellenséges áradatnak. A magyarnak nemcsak saját tüzhelyét és családját, gazdaságát kellett védelmeznie, hanem idegen érdekekért is áldozatul dobták életét és vagyonát. És mikor az ötéves gyilkolás után, a nagy vérvesztéstől megerőtlenedve, abba hagyta a végkimerülésig folytatott küzdelmet, elősdiék lepték el legyöngült szervezetét, és ismét csak idegen célok érdekében folytatták nemzetközi kalandarok a nemes fa gyökerén a romboló munkát. Így lett lehetővé az a világraszóló szöveg, hogy hazánk szent földjét idegen rablóbandák taposták meg és tartják most is lealázó igában.

S most mi, kik még csak tegnap szabadultunk fel egy lealacsonyító megszállás terhe alól, könnyes szemmel nézünk magunk körül. Könnyes szemmel, mert mindenfelé csak romokat látunk.

Romokban hever országunk területi épsége, romokban gazdaságunk, pénzünk, hitelünk, megméltelve erkölcsünk, megfertőzve közéletünk, aláásva társadalmi békénk, megzavarva lelki egyensúlyunk és egymás iránti bizalmunk, megcsúfolva nemzeti érzésünk és öntudatunk, s mármár elvesztettük jövőnkbe vetett bizodalunkat is.

Urísten, nagyon érezzük súlyos kezdetet!

Le kell vonnunk a tanulságokat a történelemből. Pótolnunk kell a multnak bűnös mulasztásait. Mert bűnösök vagyunk mi magunk is és saját hibáinkért bűnhődünk. Bűnösök vagyunk, mert érdekeinket alárendeltük idegen érdekeknek, mert nem éltünk szabad nemzethez méltó életet. Megfeledeztünk arról, hogy a nemzet öncél, s csak akkor érdemel életet, ha az csakugyan önálló nemzeti lét.

A vörös uralom jelszava volt a romlás. Láttuk, hogy ehhez alaposan értenek, — építeni azonban nem képesek. *A mi első feladatunk a romok eltakarítása, hogy hozzátörjünk az építő munkához.*

Állítsuk helyre a közérkölcset, tisztítsuk meg a közéletet. Érezzük át mindnyájan, hogy a hitvány magánérdekek fölött egy magasabb fogalomnak: *a közérdekeknek kell uralkodnia.* Ujra meg kell alapoznunk országunkat, amint azt ezer éve Szent István, a kereszténység eszméjén felépítette.

Egyik legelső teendőnk a társadalmi béke megteremtése. Aljas, mert önző szándékkal zavarták meg társadalmunk békéjét azok, akik a zavarosban halászni akartak, vagy akik féltelen uralom-

gyal akartak mindent hatalmukba keríteni és fölfalni. *Keressük meg a megértés útját, melyen a gazda cselédjével, a munkaadó a munkásával találkozhatnak, amelyen a földműves és iparos, a szellemi és testi munkás egymás oldalán haladhat. Meg kell teremtenünk a munka leheltségét, biztosítani a becsületes munka zavartalanságát és illő díjazását.* Irtozatos összegeket emésztett fel a hosszú háború, talán még több kárt tett a nemzet anyagi és erkölcsi javiban a bolsevizmus öröklése, aminek még megmaradt volna, idegen martalócoknak esett zsákmányul. S ha felgondoljuk azt, hogy mindezek tetejébe a bosszúálló ellenség alig elviselhető súlyos terheket készült rakni roskadozó vállunkra; amikor ipartelepeinktől megfosztva, mezőgazdasági termelési eszközeinkből kirabolva, sok milliárdnyi kártérítést követel tőlünk, egy, csupán egy megváltó lehet számunkra: *a munka.* Cél tudatos, szorgalmas munkával, józan takarékossgal kell elvesztett értékeinket visszaszerezni, hogy fennmaradhassunk.

Bár a békeszerződés még ratifikálva nincs, máris kétségtelennek látszik, hogy — ha csak átmenetileg, ha csak rövid időre is — hazánkban, a történelmi Magyarország területét megcsonkítják, s az ország súlypontja még inkább az alföldre helyezkedik át. Ebből következik, hogy földművelésünk az eddiginél is nagyobb fontosságot nyer. Nem egy osztálynak, hanem az egész országnak és az egész nemzetnek egyetemes érdeke tehát, hogy mezőgazdaságunk minél virágzóbb legyen. *A földhöz kell visszatérnünk, mert a föld terményei fogják lehetővé tenni, hogy az ország föl-emelkedjék katasztrófális helyzetéből.* Intenzívebb és több oldalú gazdálkodásra kell áttérnünk. A nagy magyar Alföldet Európa konyhakertjévé és gyümölcsösévé kell tennünk. Semmi áldozattól nem szabad visszariadnunk, hogy a föld kellő megműveléséhez szükséges, elrabolt gépeinket és megtizedelt jószágállományunkat visszaszerezzük. Egészséges, jól átgondolt *földbirtokreformot* kell végrehajtanunk, demokratikus, széles alapon, a többtermelés elvének szem előtt tartásával és figyelemmel a városok ellátására.

A különféle gazdasági tényezőket ki kell békíteni egymással. Az ipar és kereskedelem ne nézzen farkasszemet a mezőgazdasággal, hanem egymást egészítsék ki. *Hozzuk közelebb a termelőt a fogyasztóhoz! Hálózunk be az országot termelő- és fogyasztási szövetkezetekkel.* A tisztességes kereskedelem mellett *ne törjük meg az ár-árágítókat és láncosokat!*

Külön figyelmet érdemelnek sanyaru helyzetben levő *listviselőink* s általában szellemi munkásaink. A megkisebített területen nem találhatnak megélhetést s így olyan tulprodukción állott elő, melynek föltétlenül igen nagy szellemi proletáriátus képződésére

elhelyezéséről gondoskodnunk kell s a jövőben fiainkat tereljük a termelő munka szolgálatába. *Nevelés- és oktatásügyünk gyökeres reformra szorul, különösen középiskoláink tantervében több helyet kell adnunk a gyakorlati életre előkészítő ismeretek szerzésének.* Nemzetiségeink fölött tényleges impérium munkát a békeföltételek szerint nem gyakorolhatjuk többé, de ne felejtjük el, hogy ez nem következhetett volna be, ha az erkölcsi és kulturális impériumot már előbb el nem vettük volna. Vonzóerőt a bennünket környező idegen népekre csak akkor gyakorolhatunk, ha önálló nemzeti kulturánk van s az fejlettebb és magasabb rendű, mint az övék. Idegen uralom alá került véreink is csak akkor maradnak meg számunkra, ha virágzó kulturánk ellenállhatatlan ereje láncolja őket hozzánk. Elvesztett területeinket a hadi szerencse visszaadhatja nekünk, de örökre csak a morális és kulturális fölényünk tarthatja meg számunkra. Megbocsáthatatlan mulasztás terhelte kormányainkat a *külföld informálása* terén. Áskálódó ellenségeink évtizedeken át szívós és céltudatos munkával feketítették be bennünket a világ nagy nemzetei előtt, s ennek ellensúlyozására részünkről nem történt semmi. Most láttuk pedig, mennyire fontos lett volna, ha rólunk, kulturánkról és törekvéseinkről helyes fogalmat alkotott volna a művelt világ. Önálló diplomáciánk révén most már ez könnyebb lesz, de még mindig egyik legsürgősebb teendőnk, hogy a nemzetközi érintkezés nyelvén, tehát francia nyelven szerkesztett napilapot adjunk ki a fővárosban, hogy a magyarországi eseményeket ne tendenciózusan elferdítve: idegen faj szemüvegén át lássák ezután.

Budapestet fekvése és nagysága természetszerűen avatja az ország fővárosává; lakosságának az utóbbi évtizedekben s közelebből a forradalmak idején tanúsított magatartása azonban önkénytelenül is arra a gondolatra vezet bennünket, helyes-e az a tulságos központosítás, mely a vidék rovására programszerűleg történt. *Debrecen* multjánál, tradíciójánál fogva, ugy nagyságát tekintve, valamint színmagyarsága, anyagi és erkölcsi erőforrásainak bősége következtében, Budapest mellett, kétségtelenül egyik legjelentősebb városa hazánkban, s reá a nemzet politikai és gazdasági életében nagy, igen nagy szerep vár. Csak szomorúsággal szemlélheti tehát minden világos látású és városát szerető polgár, hogy e város milyen rohamosan halad az anyagi és erkölcsi csőd felé, jeleltékenny vagyona mellett is adóságokkal és állandó pénzzavarral küzd. A polgárság óriási községi pótdó terhe alatt nyög, s mégis, ezen rendkívül terhes áldozatok dacára csaknem mindene hiányzik, amit csekélyebb megterhelhetőség mellett is méltán igényelhetne. Lehetsélen arra nem gondolnia, hogy a vezetésben hiba van. Helytelen gazdálkodás, rendszertelen kapcsolódás, programnak teljes hiánya, gondolat-és-ötletszegénység jellem-

fontosabb teendő a *közélelmezés*, valamint a *szénelletés* biztosítása. Messzebbmenőleg pedig a pénz- és mezőgazdálkodás irányításának *szakértőkre* bizása, hogy a terhes adóságoktól mielőbb megszabadítsuk a várost, vagyonát jobban gyümölcsöztessük, s így a polgárság vállán nyugvó községi pótdó terhen könnyítsünk.

A közellátás hatósági intézését jól átgondolt, kidolgozott program szerint olyképp kell megszervezni, hogy az elemi szükségletek minél olcsóbban és biztosan, *közvetítők közreműködésével* kerüljenek a fogyasztó közönséghez. A városi földek bérlőit szerződésileg lehetne kötelezni arra, hogy meghatározandó mennyiségben terményeiket (tejet, turót, stb.) előre megállapított áron tartozzanak a közellátás céljára beszolgáltatni. Meg kell határozni az immár türelhetetlen lakáviszonyok szanálására a követendő irányelveket. *Sürgősen távolítsuk el az amugy sem kívánatos, kártékony idegen elemeket*, amiáltal igen sok lakás fog arra jogos igényt tartó polgáraink számára fölszabadulni. *Üldözzük himéltlenül a visszaéléseket*, hogy a lakosságnak mármár erősen megingatott bizalmát a városi hatóság iránt visszaszeressük. Lássá a nagyközönség, hogy érdekeit tiszta és kemény kezek védik.

Tisztviselőink helyzetét meg kell javítani. Inkább jelentékenyen megapasztandónak vélem a létszámot, de a megmaradók ne küzdjenek nyomasztó anyagi gondokkal, mert különben fölük eredményes munka nem várható.

Mint minden ember, ugy a nemzet is saját sorsának kovácsa. Kívülről segítséget ne várjunk, mert csak önmagunkban bízhatunk. Ha azonban a külföld azt látja, hogy van bennünk élni akarás és élni tudás, ha bebizonyítjuk, hogy erős Magyarország európai érdek, meg fog változni irántunk a hangulat, s felemelt fövel léphetünk be, mint egyenrangú, szívesen fogadott fél, a művelt nemzetek sorába.

— **A kapuváriak hadisarca.** A diktatura idején, június 8 án Kapuvár és Garda községben megjelent terroristái élén Szamuely Tibor és a két ellenforradalmár községre hadisarcul kivett két millió K kékpénzt. A lakosok rimánkodására bejegyezt Szamuely, hogy egymillió és 30.000 koronára szállíttassék le a hadisarc, de ezenkívül háromszáz sertést és kétszáz hizott marhát követelt, amelyet huszonegy óra alatt be kellett szolgáltatni. — Szamuely személyesen szabta ki a gazdákra a rájuk eső kvótát. Így Leiser Györgynek 36.000 koronát, Leiser Pálnak 40.000 koronát, Varjas Józsefnek 25.000 koronát, Fűzy Adrásnak 10.000 korona kékpénzt. A megsarcolt gazdák küldöttsége jelent meg ma Váry Albert főállamügyésznél és bejelentették, hogy a rájuk kivetett sarc erejéig pert indítottak az állam ellen s arra kérték a főügyészt, hogy a Szamuely hátrahagyott képező, több millióra rúgó pénzben a községeknek nekik a fölük elvett összegeket. Váry főállamügyész meggyugtatta a küldöttséget, hogy nem sokára meg lesz tartva a népbiztosok tárgyalása, amelyre ők is tanúul lesznek beidézve. Itt előszóval is bejelenthetik kárukat s azután majd gondoskodás fog történni, hogy kártalanítva legyenek.

Fegyelem

Évszázadokon keresztül, kiindulva a mohácsi vésztől, mikor először ültek rá véglegesen a magyar trónra a Habsburg-házból származó királyaink, egészen a legutóbbi évekig folytonosan éreztük a bécsi császári udvarnak és kormányának elnémetesítésre törekvő, abszolutisztikus centralizációt célzó politikáját. Bele akarták olvasztani hazánkat is az osztrák örökös tartományok közé, önálló nemzetből nemzetiséggé iparkodtak sülyeszteni. Még az 1867-iki kiegyezést is úgy nézték a bécsi politika szemüvegén keresztül, mint tételes törvényekbe iktatását ennek a központosító manővernek.

Tudjuk, tengersókat szenvedtünk e politika miatt. Elődeink többször a fegyver hatalmára apelláltak elrablott vagy megcsontított jogaik érdekében. De ha ideig-óráig értek is el valami sikert, csakhamar kiujultak ennek a rövidlátó és végtére is teljesen végzetessé lett kormányzásnak a törekvései.

A császári kormány legfőbb erőssége ebben a politikában mindenkor az ő hadserege volt: a „meine Armeé”. Ez a katonaság idegenül állott szemben nemzeti érzésünkkel, önállóságunkkal, jogainkkal. Ha ütni kellett rajtuk rebelliseken, kivezényelték a fekete-sárga lobogós szoldateszkát; ha vérbe kellett fojtani szabadságharcainkat, rohamra jöttek ellenünk a császári zsoldosok; ha golyóval, bitóval büntettek bennünket, ennek a hadseregnek a szuronyai villogtak, dobjai peregtek a veszendő mártírok körül. Csoda-e, ha ezek miatt a mi régi hadseregünk teljesen közömbösen hatott reánk, sőt sokszor gyűlölettel tekintettünk rája? Mentől erősebbnek láttuk, szilárdabbnak éreztük, annál ellenségesebb, szorongatóbb volt az indulatunk vele szemben.

Most azonban ez az érzésünk teljesen megváltozott. Örömtől repeső szívvel, önérzetes fajunk büszkeségével, lovagias tisztelettel köszöntjük mi is itt, szintiszta magyar városunk falai között nemzeti hadseregünk tisztjeit és legénységét, de másutt is, szerte e hazában bárhol megjelennek, boldogsággal üdvözlük őket, áldás száll reájuk. *Igen, mert ez az önálló, független Magyarország nemzeti hadserege*: testükből való test, lelkükből való lélek. Egy az ökiünk, egy az akaratunk, egy a célunk. Most azt kérjük a magyarok istenétől, Hadurától: adjon ennek a mi nemzeti katonaságunknak erőt, mindeneket uraló, lenyűgöző hatalmat! Mert csak így érhetjük el azt a célt, ami minden magyar embernek most a lelkében él, akár túl, akár innen lakik a Királyhágón, akár a Tátra, akár a Nagyalpöld levegőjét szivja.

S mi adja meg hadseregünknek ezt a leküzdhetetlen erőt? *A fegyelem!* Ez az alap, amin az egész szervezethez a létele nyugszik, ha ez gyenge, ha ez inog, ha súlyos, vele omlik össze az egész alkotás. Minden-

lényeges a felszerelés, a vezetés; az első feltételek között is talán a legelső az őszinte, mélységes hazaszerelem, nemzeti érzés: de az, ami mindenképpen felelt van, ami a katonát épen katonává teszi, a polgártól elkülöníti, az a fegyelem.

Oly tulajdonság, lelki sajátosság, melynek minden egyes tagot keresztül-kasul kell hatnia. Érezni a függést a feljebbvalókkal szemben és gyakorolni az alantosok irányában. Engedelmeskedni tudás és egyben parancsoló képesség: egy nagy harmónia, mely éles ellentétek egyensúlyából alakul ki.

Jellembeli visszatükröződése a természet világának, amelyben a legszélsőbb ellenmondások a legbékésebb egységbe olvadnak össze. Pedig a természet: maga az élet. *S ugyanigy maga az élet egy fegyelmezett hadsereg valamely állam számára*, míg viszont egy felbomlott katonaság egyértelmű az állam pusztulásával, halálával.

A halált láttuk tavaly: a diadalmas forradalom és vörös uralom idején. Az életet tapasztaljuk most, a mi nemzeti *fegyelmezett* hadseregünkben. Bár lenne ez a fegyelem sziklaszilárd mindvégiglen a magyar nemzet dicsőségének és újjászülető nagyságának az érdekében. Hadd sarjadni ki a sástollas katona öntudatos énjéből egy boldog, egy hatalmas, egy újra egészséges lett Magyarország!

Dr Bessenyei Lajos.

HIREK

— **Hajdúvármegye és Debrecen új főispánja.** Lapunk zártakor értesülünk, hogy Hajdúvármegye és Debrecen sz. kir. város főispánjává és kormánybiztosává Szomjas Gusztáv földbirtokos, a *»Hajdúföld«* illusztris munkatársa nevezett ki. Az új kormánybiztos már városunkba érkezett s haladéktalanul elfoglalja hivatalát. Örömmel üdvözljük új díszes állásában.

— **Hálaadó istentisztelet.** A római k. templomban vasárnap délelőtt 9 órákor hálaadó istentisztelet lesz az alkalomból, hogy Debrecen és Hajdúvármegye megszabadult az oláh uralom alól.

— **A magyar katonák megvendégelése.** A város sokat szenvedett gazdaközönsége áthatva azon nagy és magasztos eszmétől, melyet a magyar nemzeti hadsereg képvisel az ország újjáépítésének nagy munkájában, — minden lehető elkövetést arra, hogy a bevonuló nemzeti hadsereget ősi magyar szokás szerinti szerezetei és magyaros színvességgel megvendégtelje. Dacára annak a megmagyarázhatatlan indok, de lépten-nyomon megisméltető mellőzésnek, melyben a gazdaközönség képvisellete a hivatalos fórumok részéről minduntalan részesül, — a város gazdatársadalmi ki akarta venni őt megillető részét az ország és annak hadserege iránt tartozó köteleességéből. A gazdák egyesülete a kollégium falai között elhelyezett legénységet józuttal gyűléssel, debreceni ropogós fonatossal és borral látta el és minden egyes katonának egy-egy fehér ággyal nyújtott. Szép, derék dolog! természetes meg-

— **Dr Molnár Albert meghalt.** A nagy örömben ürm is vegyült. Alig pár napja csak, hogy remegő szívvel gondolt velünk együtt a megszabadulás, a megváltás nagyszerű percére dr Molnár Albert, a kitűnő gazda, a jeles tollu munkatárs, — s imé a Mindenható végtelen bölcsessége úgy intézkedett, hogy a várva-várt perc örömeit ne érje közöttünk. A haza védelmében szerzett szívba hirtelen lepte meg, és törte össze őt, s most elnemt szívvel, kihűlt tetemmel lelektelelül fekszik ravatalán a viruló arcu deli ifju embert. Az Ur kifürkészhetetlen szándékán megnyugodva bucsut vettünk tőle mi is, akik lelki rokonai, szellemi-testvérei voltunk, a Hajdúföld munkatársai. Isten veled kedves társunk. Emlékedet szeretettel őrizzük szívünkben mindvégig. A temetésen az országos kispap és földmives párt debreceni tagjai testületileg vesznek részt. A gyászoló család a következő jelentést adta ki: Mélyen megrendülve az isteni gondviselés csapása felett, fájdalommal szívvel tudatjuk, hogy felejthetetlen jó testvérünk, sógorunk, nagybátyánk, unokaöcsénk és kedves rokonunk dr. Molnár Albert gazdálkodó reményteljes ifju életének 32. évében, két napi súlyos szenvedés után f. hó 10-én elhunyt. Üdvözült halottunk földi részzeit f. március 13-án, szombaton délután három órákor fogjuk Hajó utca 2. számú házunktól, a nagytemplomban tartandó ima után a Hatvanutcai temetőben végső nyugalomra helyezni. Debrecen, 1920 március 10-én. Emléket halás kegyelettel szívünkbe zárjuk. — Kesergő testvérei István, Ilona, férjével Orosz Ferencel és gyermekeik. Juci és Gábor. Nagybátyjai és nejei: Molnár Julianna férjével, Kiss Józseffel és gyermekeik Molnár Erzsébet, özv. Bartha Lajosné gyermekeivel. Olasz Róza férjével, Mészáros Imrével és gyermekeik. Kertész István és neje, Demjén Ágnes gyermekeikkel. Kertész László és neje, Demjén Maria gyermekeikkel. Kertész Dániel nejevel, Bakóczi Erzsébettel és gyermekeik. Kiterjedt rokonságunk nevében is. — Dankó temetkezési vállalat Kossuth u. 6. rendezői a temetőt.

— **Megleckéztetett román főhadnagy.** Mikor a Vas-ezred vonata berobogott az állomásra, még ott volt a román őrség. Néhány oláh tiszt is sürgőtforgott ott a sinek közt és adta ki a rendelkezéseit. Az egyik — főhadnagyi rangot viselt — magyarul szólalt meg. A vasmegeyi fiúk már szedeleközték le a vonatból és az egyik, jékképi fiu — tizedes volt — meghallván a magyar szót, odafordult az oláh főhadnaghoz.

— **Hová való a főhadnagy ur?** Hangosan kérdezte és olyan erélyes hanghordozással, hogy az oláh főhadnagynak válaszolnia kellett.

— **Szatmármegyébe való vagyok — hebegette.**

— **No hát akkor szégyelje magát!** — szölt rá a magyar fiu és villogó szemekkel nézett az oláh egyenruhát viselő főhadnagyra, aki zavarodottan sütötte le a szemét és a közönség gonykacaja közt állott arrább.

Az önérzetes, magyar fiut lelkesen megéljenzették. A derék tizedes megvető tekintettel mérte végig a „szatmármegyeyi” oláh főhadnagyt. A tekintéttel elárulta, hogy szeretne vele még — találkozni!

Hej! melege lenne akkor valakinek,

— **Rendőrműhely Budapest.** A budapesti rendőr gyermekbiróság vezetője, Geguss Dániel rendőrtanácsos humánus gondolkodásra valló eszmét akar legközelebb megvalósítani. Az a célja ugyanis, hogy a gyermekbiróság az eléje kerülő, többnyire a családi nyomor folytán bűnöző gyermekeket megfelelő anyagi támogatással meg tudja menteni a társadalom számára. Geguss tanácsos az erre szükséges pénzüsszeget társadalmi uton akarja előteremteni s a napokban rendőrműhely rendez e végből a Royal-Apolló gyönyörű dísztermében. A matiné a tanácsosnak „Romlott emberek” című 4 felvonásos mozidarabját fogják megfelelő magyarzat kíséretében bemutatni és Prohászka Ottokár székesfehérvári püspök fog megnyitó beszédet mondani. A matiné egyébként Sámson Mária operanékesnő és Szemere Árpád operabírája.

— **HIRDETMÉNY.** Az órákat Kistemplom órájához kell igazítani.

— **Megölte a nagy öröm.** A magyar csapatok bevonulásának szomorú epizódja is volt. A nagy öröm és lelkesedés következtében meghalt egy derék magyar ember. A bérház előtt áll, mikor a zenekar élén megállt a bérháznál a rohamsisakos, magyar csapat.

— **Csak hogy megegyeszen lattan igaz magyar katonát!** — mondta hangosan a körülötte állóknak. Az Isten áldjon meg benneteket, magyar fiúk! A Isten áldjon meg mindnyájatokat!

Mikor a díszmenet indulásakor felhangzott a régen nem hallott magyar vezényszó, a derék magyar hirtelen összeesett. A közelében állók mind járt segítségére siettek, fel akarták emelni, de már akkor halott volt *Meghasadt a szive örömeiben.* A mentők pár perc a'att megérkeztek és holttestét beszállították a közkörházba. A rendőrség megállapította, hogy Kállay Sándornak hívják, 43 éves kispap, aki a Belleghőn lakik. Családi körülményei ismeretlenek.

— **Az átadás jegyzőkönyve.** A város átadásánál történelmi nevezetességtől okmány készült. A város átadásáról és átvételéről jegyzőkönyvet vettek fel, melyet *Joaniga* oláh ezredes, volt ténparancsok és Seydl Jenő magyar alezredes, a bevonult magyar csapatok parancsnoka irtak alá. A történelmi nevezetességtől okmányt a városi levéltár fogja megőrizni.

— **Antalfy képtárlat nyitva az üzleti órák alatt.** Belépti-díj nincs. A vásárolt képek azonnal is elvihetők. Szent-Anna és Varga-u. sarok.

— **Halálözön.** Vettük az alábbi gyászjelentést: Mélyen szomorodott szívvel tudatjuk felejthetetlen jó nőm, szerető édes anyánk, testvérünk, sógoronk és kedves rokonunk *Illésy Gyuláné* Bárony Irma áldásos életének 61., boldog házasságának 40. évében, 2 napi betegség után f. hó 10-én bekövetkezett elhunytát. Üdvözült halottunk földi részzeit f. március hó 12-én, pénteken délelőtt háromnegyed 10 órákor fogjuk Csapó-u. 39. sz. gyászháztól a római katolikus plébánia templomban tartandó gyászmise után a Szent-Anna utcai sírkertben végső nyugalomra helyezni. Debrecen, 1920 március hó 10-én. Az örök világhoz fényeskedjek neki Bánatos férje: Illésy Gyula. Gyermekei: Zoltán, Ferencz, István (orosz fogságban) Gyula. Testvérei Bárony István fiával dr. Bárony János, Bárony Luiza férjével dr. Kenézy Gyulával és leányuk, Bárony özv. Kiss Emilné. Sógornője özv. Szakáll Imréné Illésy Antonia. — Dankó temetkezési vállalat Kossuth-utca 6.

— **A vámörölés új szabálya.** A hivatalos lap legutóbbi száma a földmivelügyi miniszterium rendeletét közli a vámörölés újabb szabályozása tárgyában. A rendelet szerint a vámörölő malom a gabona örléséért és hantolásáért 15 százalékot számíthat föl, melyhez porlás címén további 3 százalék járul. A malom minden veszteség mellett is köteles örlésnél legalább 75 százalékot, koptatásnál pedig legalább 60 százalékot kiörölni.

— **Opál és lena batisztok érkeztek Brüll Divatháza céghez, a városházával szemben.**

— **Fejlesztés, gyöngy és nias testtartásu gyermekeket svéd-tornára tanítok.** Jelentkezés a reálskola tornatermében naponta 5-től fél 6-ig.

Színház

Rovatvezető: ZIVUSKA JENŐ Dr.

CSOKONAI SZÍNHÁZ:

Péntek, A) bérlet, „Dollárkirályné”.

VIGSZÍNHÁZ:

Péntek, „Vissza” színmű.

(Színházak és mozgószínházak jelentése)

* **Kabaré előadás fehér családi műsorral az Apollóban 8 órai kezdettel ezt megelőzi 6-tól 8-ig mozgóképek előadása.**

Kiadja:

Mezőgazdasági veszteségünk a háboru, a bolsevizmus és a románok alatt

Midőn 1914 július 16-ika reggelén a katonai általános mozgósítás első híre verte fel a várost, az ezt tudató utcasarki falragaszok előtt itt is, ott is csoportokban állott meg a nép apraja, nagya, lázas izgatottság szárnyalt át a lelkeken.

Még nem hangzott a templomba hívó vasárnap reggeli harangszó. Midőn a járókon sűrű hullámzásban hőmpolygott alá s fel az izgatott közönség, az esemény oly váratlanul lepte meg, hogy szinte nem tudta, mit higgyen szemének.

Az utca közepén vastag patája izmos lovak után súlyos teherrel megterhelte katonai nehéz trénszerek dűbörögve robnak el gyorsan, harsogó trombitaszó mellett harcias tartással délcegen, csillogón vonul el tábori felszerelésében egy-egy huszárszázad, hosszú-hosszú zárt négyes rendben jön majd a gyalogság búske, egyenes tartással, elől a parancsnok, utána a század, az önéret, a lelkesedés, a harci vágy nemes érzésével, jobbról is, balról is a közönség egész tömege kíséri, apa, anya, feleség és testvér, szerető és jegyes; kitudja, hogy melyik ez is, az is, ennek is, annak is kendőt lobogtatnak; erkélyekről, nyitott ablakokból itt is, ott is néma köszöntésül bucsut integetnek, szemükből egy-egy könny, kezükből egy-egy virágcsokor hull alá a távozók elé. És amint az elvonuló század huszárság, gyalogság az indóház előtti tágas térre ér, szép egyenes hosszú sorakozásba fejlődik, vezénylők előtt szigorúan pontos vigyázatban megállva felharsan a század trombitája s az érces vezényszó „imához” és a tömeg, mely a sorok mögött lassu zibongással szorult összébb-összébb, mélyen elcsendesül, mélabus halk rezgéseivel zendül fel a katonai zenekar, magasított akkordjainban ünneplésen hangzik fel nemzeti himnuszunk lágyan zsongó templomi fohásza:

„Isten áldd meg a magyart!”

azán egy rövidke beszéd: vértünk hazánkért, királyunkért, erély, diadal, viszontlátás, babér, stb. Majd szakaszok szerinti elhelyezés az egyes kupékba, még egy trombitaszó, aztán kendőlobogtatás, egy-egy könyhullás és a Rakóczy-induló lelkeket átjáró harsogó zenéje mellett elrobog az első katonai vonat.

Hány hétköznap hány vasárnap ment még el így ehhez hasonlóan egy-egy menő század trombitaszó, katonai zene lelkesítő harmonája mellett.

Mivel azonban bennünk itthon maradtak lelkeiben is a hazafiúi kötelesség, a nemzeti öntudat nemes, meleg érzése, a győzelmi, a megtorlási vágy — mert nemzetiségi vidékeinken az ellenünk szőtt aknamunka éveken át izgult és folyt tovább, hogy bennünket, ha lehet, nemzeti létünkben rendítsen meg — ha nehezen esett is látnunk, hogy a mind süűbben induló menetszázadokkal a mi foglalkozásunk legjobb segítő erőinek hova-tovább nagyobb részét elviszi, a háboru kedvező kimenetelével jobb jövőt remélve, a helyzetbe beletörődöttünk, igyekeztünk megietni mindeni, hogy foglalkozásunk terén saját erőnk fokozásával a támadó hiányokat legalább úgy, ahogy pótolni tudjuk.

Jötték azután a lószorozások egymásutalansággal meg-meg ismétlődve, kezdjük érezni, hogy igaerőnkben is fogyatkozni kezdünk, hova-tovább nehezebben tudunk ama kötelességünknek megfelelni, mely szerint olyan minőségi mennyiségben előállítani tudhassuk ama terményeket, mikkel nemcsak a mi, nemcsak a közvetlen hozzánk tartozóknak, nemcsak a város nagy fogyasztó közönségének, de bizonyos részben az ország határán túl harcoló hadseregnek is az élelmezés terén felmerülő szükségleteit minden nagyobb zökkenés, vagy lényesebb fennakadás nélkül fedezhetni lehet.

Ha a nagy fáradtságban lankadási éreztünk, egy-egy győzelmi hír izmainkban új erőt lüktetett, nemzeti éle-

reményével biztatva magunkat, kettőzött erővel folytatjuk munkánkat. Ment is termelésünk rendszeresen, úgy, hogy katonai s egyéb közszükségletünk megfelelő kielégítésre találtak.

Jött azonban a szerb valjevói eset, Belgrád kiürítése, déli hadseregünknek a Duna innenső részére történt szegyenlőjes visszahúzódása, északi hadszinterünkön közel 100,000 vérünkbeli magyar katonának nyomoruságos kiéheztetés után, azoknak oroszfogságba való hurcolása, Przemysl eleste, az orosz benyomulás a Kárpátok hólepte bércei közé, német szövetségeseinknek a mazurek távok mögé való visszahúzódása. Oh, mily nehéz. Oh, mily aggodalmas napok voltak ezek.

Ember, állat, iga, termény s egyéb efféle hova-tovább égető szükség lett.

A katonaság ellátásának, a közéletmezés általános rendezésének súlyos kérdései egymásután merültek fel, vártak megoldásra, melyek közül kezdeti égetően előtérbe lépni a termelők és fogyasztók összehozása, érdekeiknek a kiegyenlítése, a katonaságnak, a nemtermelőknél élelmezéssel való ellátása, a végtelen számmal felbukkanni kezdő árdrágító közvetítőknek a térről való kiközösítése.

Felállíva lett az országos közéletmezési hivatal. Az élelmezési anyagok, kenyérmag, stb. elosztását illetőleg megyékre, városokra bizonyos kiszabott kontingens lett megállapítva legfőbb részben tekintetben járattal, előzőleg azzal egyáltalán nem foglalkozott intéző egységeknek tájékozatlansága folytán, inkább csak a kezükbe került statisztikai kimutatások és adatok alapján, anélkül, hogy a dolog természete szerint a gazdasági szükségletekkel számoltak volna. Mi történt aztán?

Az illető alispán vagy polgármester szigorú meghagyások között megkapta az utasítást, hogy ezt vagy azt a kontingenst szereze be. Minő arányban ossza fel aztán azt a fogyasztó közönségnek, az minden különösebb irányítás nélkül reá lett bízva. Felosztotta aztán általában úgy, ahogy tudta. Ezért sokhelyen elvitték a vetőmagot, a gazdasági cselédek, munkások és aratók illetőségét, a tehenek, ökrök s egyéb iga s haszonállatoknak való takarmány felét, maga, a termelő házi szükségletét pedig legfőbb részben a minimális szállították alá.

Midőn aztán a gazdasági szükségleteknek illető módon való megállapítása folytán itt is, ott is a gazdaságokban mind trübber előrel tártó lett a termelésnek min egy lehetetlenné tétele. Kiprkedve kapkodva bizonyos szabályszerű mennyiségeket állapítottak meg újból, melyek legtöbb helyen gyakorlati kivihetőségükben ismét csak nem váltak be. Mint ilyen, újabb és újabb pótrequirátások elrendelésének vetették meg alapját. Azok legtöbb helyen el is lettek rendelve, kivéve az illető termelőket állandó újabb és újabb zaklatásoknak.

Általában a közéletmezési hivatal működésében sokáig, bizonyos rendszeren egyszáltság volt, csak később kezdtek rájönni, hogy nem csak a közéletmezésnek kell foglalkozni, de a termelést is biztosítani kell, mert nem lehet az élelmezést fenntartani termelés nélkül.

A közéletmezés momentán ellátása a közönségnek, a termelés pedig az élelmezés állandó biztosítása, ha nem terem vagy csak kevés terem, nincs biztosítva az élelmezés.

Azonban a gazdák a rájuk nehezedő súlyos terhek és kellemetlen zaklatások dacára is nem zárkóztak el a legmesszebbes méltányosság elől sem, fájón esett azonban érdeküknek teljes semmibe sem vévése, akkor midőn ismételt esetekben újabb és újabb gabona árak megállapításánál is nem sokat ügyeltek vagy egyáltalán figyelembe sem vették a termelés költségét és azt a tényit, hogy a gabona ára a megállapításoknál alig került arányba egyéb gazdasági termények — de különösen az ipar, a gazdaság vitelére közvetlen

ben ezekkel, hovatovább kiálló aránytalanság állott be. Ehez jött aztán a nagy drágaság, mely ekkor tájon talán sehol olyan aránytalanságokat nem öltött, mint éppen itt nálunk Debrecenben, hol a hozzánk betolakodó galíciai idegenek mihamar kitanítva idevalókat, sőt a városi munkake ülők egyrészt is, a kereskedelmi áruk — az iparcikkek árát szinte hallatlan módon felverték.

Bártott bennünket, érzékenyen érintett, hogy míg 1000 forint elvitték a gabonát, nem kaptunk korpát. Elvitték a nyers bőrt, nem tudtunk csizmát, szerszámot nyergelt készíteni, egyéb bőrt kapni. Elvitték a lent, kenderit, nem tudtunk, vagy csak rendkívüli áron kötőféket, istrángot, kötelet kapni. Nem szólvá egyéb más olyan cikkekéről, melyeknek nyersanyagai gazdasági termelésünkkel kerülnek ki, mint a cukor, kékvegyőrszinek, gyertya, szappan, gyapjuszővefélék, miket a gazda ugyyszólván megfizetni sem tudhatott; nekik a gyártáshoz megkivántató nyersanyagot meghatározott arányban olcsó áron szintén a gazdaság volt kénytelen beszolgáltatni.

A ráknéhezhető terhek hovatovább súlyosabbak lettek, fiaink, cselédeink, alkalmazottaink nagy része a távoli harcmezőn vértett, inkább már csak a fogyatékos erők, és női munkások maradtak igaerőn erősen megcsappant, azoknak is inkább csak a selejtes maradt, ezért aztán vontatva és lassan ment a szántás, hordás, egyéb igaerő munka, nem igen volt, ki a kopásnak indult eszközeinket, gépeinket javíthatta, az eltört részeket újakkal pótolhatta volna, így érezni kezdtük, hogy a termelés nagyon isvontatva, bizonytalan eredménnyel megy, termelésünk egész terén a támadt nagy hiányok nagyon is éreztetni kezdik hátrányos hatásukat. Ehez járult aztán még, hogy a velünk ellenséges viszonyban levő nyugati államok az ugynevezett blokáddal körülzárva bennünket, megakadályozni igyekeztek, hogy idegenből élelem és más egyéb szükséglet fedezésére alkalmas termény, cikk, vagy áru hozzánk be ne kerülhessen, arra számítva, hogy hadseregünk óriási száma elvonván tőlünk a termelők nagy részét, termelésünk megfogyatkozásával beáll majd az éhség, ez felbontja a harctéri rendet.

A blokáde eme felállítását, lett legyen bár termelési eljárásunk bárminő nehézségekbe ütköző is, még inkább hazafiúi kötelességünk tette termelésünk terén a kiharítást, a lankadatlan törekvések fokozatos mérvű kifejtését.

Midőn azonban híre érkezett, hogy az orosz hadsereg a go licei támadás után visszaverte, a mazurek tavaktól, a Saan fölöttől, a Kárpátokból, Lemberg, Lublin, Brest Litovszk, Pinszk, egész Volhyniát s Podoláig, a rokitnoi mocsarakig kiverve, a szerbek Belgrád, Krajevác, Mitrovicán át egész Monastirig, az Ochrida, tőig leszorítva lettek, győzelmünknek eme híre mintha új erőt öntött volna belénk, tőlünk telhetőleg még inkább igyekeztünk mi itthonmaradtok mindent elkövetni, hogy távol harcoló katonáink legalább kenyérből és husban szükséglet ne szenvedjenek, nehéz napjaikban jusson nekik bővebben, mint nekünk, kik mi itthon egyben-másban mégis inkább csak nélkülözhetünk, könnyebben el-tűrhetjük annak kellemetlenségét.

Majd lassankint az így méreteiben minden gondolatunkat messze tulszárnyaló véres háboru terét a rokitnoi mocsarak mellett Brussilow által történt váratlan támadás után az Isonzómenti, a doberdói területre, a román határra is kiterjesztünk kellett, vérző fiaink, elhullott hozzátartozóink miatt lelkünkben a sajnó fájdalmat hovatovább mélyebben éreztük, hazafiúi kötelességünk is ösztönözött termelői munkánkban nem csüggedtünk, nem lankadtunk, de kettőzött erővel törekedtünk, hogy a közfogyasztás terén felmerülő szükségletek fennakadás nélkül kielégítésre találjanak, azzal a tudattal biztatván magukat, hogy ha mindenki megteszi kötelességét harc és termelés mezéjén egyaránt, akkor ellenségeink ellenállása s blokádja megtörik s a békeesség eltiport virága részünkre áldást hozólag fakad ki, szebb jövőt biztosítva számunkra.

sanként nemcsak a mezőgazdaságban támasztott nagy nehézségeket, de a termelés más terén is, bizonyos tekintetekben megbénította a gyári, az ipari munkálatok menetét is.

De míg a mezőgazdasággal foglalkozók legtöbbje a maguk megszokott, szerény igényüket a viszonyokhoz alkalmazva hovatovább sűkebb keretek közé szorítani tudták anélkül, hogy lelkükben a zavaró érzéseknek lényesebb nyomai keltek volna, addig a szakszervezetekben csoportosított munkások nemzetiellen éreztű idegen elemektől szitatva könnyebb életvagyak után való sűvárgásukban korlátot ismerni nemigen akarván, a megélhetési viszonyok nehezül volt, bennök az elégedetlenségnek olyan zavaró éreztét keltette, olyan forrongó eszméket melegített s váltott ki, hogy azután mintegy önkéntelenül is a társadalmi, a gazdasági átalakulások vágyát érlelte meg, hozta lelkükben felszínre.

Az ezuton hovatovább erőss forrásban levő állami, társadalmi evolúcióban a néposztálynak lassankint ama rétegei jutottak felszínre, kik e tekintetben a felfordulási törekvésekre már előzőleg is szervezve voltak, égett lelkükben a vágy, önző, alacsony becsű vágyuknak érvényt, kielégítődést szerezhetni, lázas, széleskörű agitációjukkal kezükbe kerítették lassankint a kormányhatalmat, kiprkedve kapkodva csak úgy fejetlenül tették azok mindent. A magántulajdon semmibe sem vétele, annak ugyyszólván megszüntetése, birtok s földosztás, azoknak államosítása, vagy közössé tétele, (kommunizálás) a nem dolgozók szabadoskodásának örülete táplálta hovatovább és általánosabban vallott nézeiek lettek az uralkodók s képezték a megvalósulás vágyát.

A nemzetiellen éreztű, idegen fajta, önző lelkű elemek, mintha csak a pokol mélyéből bukkantak volna elő e zűrzavarban s mint patkányok futkosnak ide-oda, rávetve magukat hitvány lelkületük egész sullyával az emberek hiszékenységére, jó segítő társakat találva ebben a tekintetben a Gallilei kör, a Feministák, az Egyesült szociáldemokraták, a Radikális demokraták, a szakszervezetek, megkülönböztetve a hadviselés veszélye nehéz terhet elől a kaszárnyák irodába buvóhelyet kerestek, magukat a katonai szervezetben intellektuelléknak nevezett alisztojtos fickók hazafiatlan érzésekkel méltelyezett romlott lelkületű bandájában, melyek azután hitvány eszközökkel megméltelyezték a katonák lelkét, önéreztét, ezzel felbomlasztani tudták a hadsereg rendjét, zűrzavart, fejtelenséget, meg hasonlást támasztván, e tekintetben táplált dicsőség és győzelemteljes kiáltásainkat négy és fél évi, szenvedésteljes hadviselés után, mialatt annyi meg annyi hozzánk tartozó vértett el s vesztette életét. A legsúlyosabb, leggyászosabb kimenetelű következményeknek voltak ezek reánk nézve átkozott előidőzői.

A rendbomlasztók, a lelkeket megméltelyezők eme bandája rávetni kezdte magát a mezőgazdasági munkások s cselédekre, munkaadók ellen elégedetlenséget szítva felkölleni igyekeztek vágyukat úgy, hogy legtöbb helyen olyan követelésekkel állottak elő, miket az illető gazdaság termelésének lehetetlenné tétele nélkül szinte teljesíthetetlen volt, ezért aztán legtöbbnek lelkében az elégedetlenségnek csaknem kitörőheltelen nyomai maradtak, a legmesszebbmenőleg lázítván kötelességük teljesítésében.

A parázstűz égett, a felszínen uszó demagokok azt szítani tudták, egy-egy vasárnap dőlután vagy esti összejövetelkor börtönből kikerült kapcabetyárok gazdasági vezető cselédeknek adván ki magukat, nagyokat mondó hazudozással halgatókat ámítani tudták, beleverték a cselédség fejébe, hogy mert ők dolgoznak, őket illeti meg a munka eredménye, a birtok, meg annak felszerelése: épület, jószág s egyéb, ami csak rajta van.

És az ilyen kommunista összejövél után kidagadt kebellet, teli vággyal, teli ábrándokkal hagyta el egyik-másik gazdasági cseléd a gyülekező helyet, álmódosza egy boldogabb jobb jövő után, másnap rendes foglalkozásához fogott, nem igen akart, vagyha cseléd

Jára való tekintetből nem mondta is még fel az engedelmet, munkába állva csak úgy immel-ámmal teljesítette azt, hagyta menni, épp a hogy mehetett, birtokot, annak leendő hozomát, jószágot, ekét, más efféléit, mit csak a gazdaságban előtte látott, azt mind mind csak közönsnek olyannak gondolta, mely rövidesen felosztásra kerül, egyszerűen övé lesz, miért ölje magát, megélő már könnyen. Ha azután tartózkodva lágyan, csak úgy tisztességgel — nehogy megsértődjék, serkenítették a munkájában, csak duzzogott, csak elégedetlenkedett, hányt vetett magakörül mindent.

A munkásosztály és cselédség lelkületében sőtét ábrándok, sivar elégedetenségek nehéz változatai zajlottak, szító tüzek kitörésre készült, tartani lehetett, hogy a felzúgult kedélyek lángra lobbanása veszélyteljes pusztításokba tör. A fenyegetések meg is történtek, egyik-másik gazdaság megkapta a figyelmeztetést, hogy annyi, vagy annyi idő alatt, ha a cselédség, munkások és birtokosok között bizonyos kivánalmak teljesítése, munka és cselédség felemelése tekintetében békés megegyezés létre nem jön, hát a gazdaságot lángokba borítják.

Aggodalmas érzéseket kellett az ultimátum eme fenyegető kiméletlen hangja az illető birtokosoknál, munkás, cseléd részéről legtöbb helyen az engedelem felmondva, a munka beszüntetve lett, kötelességét teljesíteni senki sem akarta, étetés, fejtés, almozás, a többi mulasztálatlan teendőket a birtokosok, vagy a gazdaság közvetlen vezetői maguk végezték úgy, ahogy lehetett, egy-egy „burzsuj” néhol tíz cseléd rendes munkáját is végezte. Ajánlott, nappal együttvéve, csak hogy a jószág éhen ne pusztuljon, igazságokról, külső munkálatok végzéséről mi természetes szó sem lehetett, egy-egy nap elmúltával bizonyos megnyugvás szállott az illető gazda lelki érzésére, midőn elmondhatta, azzal mehetett pihenőre, hogy a fenyegetett feloldul a jelzett, rejtett pusztítás, a nagy zivatar nem következett még be.

Ez aggályteljes időben hívta össze városunk akkori kormánybiztosa a magyar népközlársaság rendelete alapján a gazdasági cselédek, munkások és birtokosok közötti megegyezés biztosítása érdekében a Mezőgazdasági és Birtokügyi bizottságot a megye disztermébe.

Munkaadók részéről 24, munkások és gazdasági cselédek részéről szintén 24 tag volt meghíva az 1919. évi március 18-ikára kitűzött alakuló közgyűlésre, csak hogy míg a munkaadók köréből kijelölt 25 tag volt csak jelen, addig az ellenkező csoport egész tömeg komunistákkal vonult be, messzemenő követeléseknek erős nyomással a terrorizmusságnak minden fenyegető ráhatási módjával igyekeztek érvényt szerezni.

Az érdekek összeegyeztetésére nézve heves vita indult meg, a munkások szóvivői, kaptafájukat elhagyott pár facér csizmadia — kiknek gazdasági dolgokról fogalmuk sem volt, az ultimátumból, mellyel láthatólag felsőbb fórumról voltak elbocsátva, nem engedték el jöttányt sem, a gazdák megbízói hiába igyekeztek ajánlatokkal a legmesszebbre eső határig menni, ténnyekkel meggyőzni őket nem lehetett, gozós iennéjazással hangoztatják, hogy „az urak századokon át urak voltak, ezután ők akarnak az urak lenni, meg fogják mutatni, hogy ha kell ügyükért vérbe is gázolnak”.

A munkaadók képviselői pontos számadásokkal és adatok felmutatásával igyekeztek meggyőzni a vezetőket — barátságosabb érintkezések közt, hogy a termények maximális árai mellett lehetetlenység a termelés összeomlása nélkül követeléseiknek eleget tenni, ha pedig mint érinték, ez még is keresztül menne, úgy jogosan a termények árait kellene a bérekhez aránylag felemelni, mi pedig ismét a fogyasztó nagyközséget sújtaná erősen. Róvid párszori megszakítással folyt a vita mindig hevesebben d. e. 10 óráól jó késő estéig, mikor aztán az izgult hangulatok már-már a legszélsőségesebb kitörésre kezdtek meg-

den eredmény nélkül a gyűlést feloszlatta.

Lehangoltan, elkeseredve távoztak szét a munkaadók megbízottai, csupa kérdés, csupa aggodalom volt, mi e tekintetben előtte lelküket, aggályosan került elbők felszínre, miévők legyenek, mi lesz gazdaságukkal, annak vezetésével, mi lesz a termeléssel, ha a munkások, cselédek fenntartják követeléseiket, ha beváltják fenyegetéseiket, hiszen az általános politikai, társadalmi felfordulás miatt sikeres védelemre a városi hatóság részéről sem várhatnak eredményes intézkedéseket.

Harmadik nap a gyűlés után összeszedve lözködve mint küldöttség felmentek néhányan a magyar népközlársaság kormányának akkori földmivelésügyi miniszteréhez felvilágosítani s meggyőzni őt a gazdák helyzetének tarthatatlanságáról, a helyzetnek égetően veszélyes voltáról, intézkedésre kérni, hogy a felzúgult munkások és cselédek felőlőtől történendő ráhatások utján lecsillapitassanak.

Hogy a küldöttség fennjárt, tört ki teljes vehemenciájával Budapesten a kommunizmus, volt alkalmunk ennek szemfényvesztő lángját látni, hirtelen felcsapni, tömeghullámzás, zűrzavar, lövöldözések, jajgatások hangzottak az utcán, egy-egy menekülő autóra egész század adott néhol sortűzel, összeesett soffőrijt s gazdáját az utcaövezetére dobva kapott fel rá a katonaruhába bujtatott terror legénybanda, újból fölöttégg fegyverével száguldott tovább.

A főváros egyes helyeinek siraalmas képe volt, betört kirakatok, felhúzott redőnyök, tárva hagyott ajtók, kirabolt üzletek, legtöbbje előtt összetört, szétszórt láda deszkák, dírib darab papírseletek, melyek nagyrésztében előtte való órákban még értékes holmik, drágakövek voltak bepakolva, szanaszét hanyva, köztök néhol ott hevert megsebzve, összetört tagjaival nyöszörgő gazdája és a nép hullámzott, egy része menekült ki erre, ki arra, sok idegen az állomás elé. Aggályt fogt bennünket is körül, haza igyekeztünk. Utunk közben a kupéból távoli majorégés messzeapó lángja mutatta a felfordulások ijesztő tünetét. Szomorúan inó látvány volt ez reánk, mintegy előkészítve bennünket, hogy mit találunk otthon, hogyha hazatérünk.

Mit a kultúra és a művészet, mit a képesség és tehetség emberileg szívet és hasznosat éveken keresztül teremteni és alkotni tudott, ostoba felforgatásával a kommunizmus azt mind, mind elsöpörni látszott; a családi szentély, a női erény, a haza iránt való szeretet, kötelesség és tisztességérzést, erkölcs, vallás, mikhez az emberi élet legszebb, legmagasabb megnyilvánulásai kötvék, mikhez a legbensőbb, legnemesebb érzések fűződnek, örültekben mind mind bemocskolva, sárral tiporva lettek. Mit a hosszantartó háboru nálunk csak megkimélt, arra szinte pusztítólag állt rá, mit hosszú évek során szorgalom és kitartás megakarított, mely mint ilyen, az emberi szükségletek további előállítására mint alapító forrás állami szervezetünkben, testületünkben vagy magán kezekben mint vagyont, együtt talált, arra dobzóva vetette magát. És midőn az emberek javarészt tulajdonaikból kiuzie, miőtől azok százszázaléki mármár a nyomorba kezdte kergetni, ők a proletárok, a naplopók szennyes seregéből polcra került pókhendi fickók fényes termekben dözsölve, ha ott törtültek nyomorba taszított hazánk agyongázóit, agyongyötört roncsai fölött.

Gőzös terrorjából, átkozott pusztításából az országban, általában a birtokos osztálynak jutott ki leginkább, hol rakoncátlan legényeik keresztül húzódtak, ott a birtok legtöbb helyen üresen maradt, szerencse volt ha a tulajdonos elment külfellett. Legjobb helyen végeztek vele, vagy enyhébb esetben őszre-vissza verték, mint burzsujt nagukkal vitték és börtönben kínózták.

Debrecenben, mert itt terők nem igen volt alkalmas, sokáig nem időztek, innen tovább menekülve, egyes gazdaságokat kiérve, számbavehető nagyobb

volt miattok negypénteki napunk, itt is lettek tuször, áldozatok, kiknek nyögnie kelle átkos terrorjukat. Majd ha nem következtek is be gazdaságunkban legalább itt Debrecenben a felperzselés veszélyével ijesztő fenyegetések, egyes helyeken a földbérli szövetkezetek nyomása, a jövedelmi források termelőképességének bizonytalanná, illetészerűvé válása, a termelés arányának eltolódása a bekövetkezett viszonyok miatt még inkább nyilvánulni kezdtek.

A földbérli szövetkezetek, melyeket egyes kolompus vezérek hoztak össze az elvtársakból, önsök leginkább a maguk legközelebb, anyagi előnyeiket annyiban hatottak hátrányos nyomással egyes birtokosokra, amennyiben itt is, ott is, bizonyos nagyobb táblákat a birtok javarészből leginkább, melyek trágyázással, ősi szántással már eleve jól előkészítve voltak, önkényesen, más hasonló minőségű föld hasznobéri összegéhez mérten, sokkal alacsonyabb áron — maguknak foglalták le. Olyan tábláknál, melyek felszántva nem voltak, esetleg minden más, sügösebb munkára való tekintet nélkül reakciónyszeríttek a tulajdonost annak soronkívül való azonnali felszántására, bevetésére. Ha ennek teljesítésétől valamely gazda esetleg vonakodott, a népbiztosi mindenhatóság gondoskodott róla, hogy a szántásvetés azonnal végeztessék, különben az azonnali intézkedés súlyát az illető ugyan megérte, örülhetett, ha a munkadíját nem ütlegetésekkel fizették ki neki.

A föld termelőképességének csökkenési mérvét, mi a hosszantartó háboru s a bolsevista áramlat miatt ez időtájr a bekövetkezett, pozitív szempontok alig-alig lehet kifejezni, tényként állapítható azonban meg, hogy a kézi és igaerő megcappant volia, majd az emiatt beállott trágyahiány okozta talajerőgyengülés folytán a föld termelőképessége nálunk ezidőben már 20—25 százaléknnyira, az állattartás termő- vagy hozamképessége szintén azok számának megcsappanása nem megfelelő tápláltságuk folytán mintegy 40—50 százaléknnyira, az épületek helyreállítási költsége 20—25 százaléknnyira, a forgótöke (vetőmag stb.) helyreállítása 30—40 százaléknnyira volt már ezidőben tehető.

Mezőgazdasági üzemünkben olyan nagymérvű csökkenést jelentenek e számok, hogy Debrecen város gazdasági életének már milliókra menő befektetésre lett volna szüksége, hogy a kezénlevő, mintegy 80—85.000 holdnyi területű birtoka hozam vagy termelőképességének a háboru előtti állapotra visszaállítani tudhatta volna.

A gabonáráknak az ipari cikkekkel szemben való aránytalan maximalása s a termelés másirányu nehézségei termelési rendszerünket hovatovább illetészerűvé, így több tekintetben bizonytalanná tették.

A termelési költségek rohamos emelkedésével a termelő csak kissé bizonytalan eredményű termények termelését is mellőzni volt kénytelen, tariva a kockázattól, nehogy termelésére reáfizessen, e tekintetben érzékeny veszteség érje, ezért következett be, hogy egyes termények vagy cikkek minő pl a cukorrepa, dohány stb. kockázatosabbá vált termelésük miatt a termelés teréről kisebb-nagyobb mérvben lemaradtak, a forgalomból kiesettek, így bár fontos szükségleti cikkek, azokat kapni alig lehetett.

Mindenne nehézségek kétségessé tevén gádkodásunk eredményét, a termelés alól közéletünk hátrányára hovatovább nagyobb területek maradtak le, érzékenyen sújtva általános közellátásunkat.

Talpunk alatt szinte égett a föld, sohasem tudtuk, hogy a máskor olyan nyugodt, cse idek lelkületű gazdasági cseléd- és munkásosztálynál a lelkük mélyén támadó forrongó izgalom, mikor tör ki elemmentaris erővel, a földosztás üszkét rég hinteni kezdtek, jó méteyerője volt ez a legnagyobb számban földnives osztálynk fiából, levő katonaság hazafias érőssel tett tiszta lelkének a felizgatása, ez volt egyik szennyező rugója, hogy katonáink a Piave partján anyagi dicsőséges eredmények után oly lealázó módon haj-

gálták el fegyverüket, hagyták ott dicsőségük terét, óh szegényteljes, óh gyászos idők szomorú emléke!

A Károlyi kormány földmivelésügyi minisztere mint hú csatós kormányzó főnöke és mindene, degenerált lelki szegénységének hülye szolgálatában, nem meggyőződésből, nemis önludatból, de inkább csak úgy kebelbarátságból és nagy dolgok alkotási vágya s nazynak látásának ösztönzéséből felszinen tartotta a földosztási eszmét, megvalósítására a kaszárnyák sőpredékéből előkerült hazátlan fickók, demagógok támogatásával a földmives osztály egy részét neki uszította, a nélkül, hogy kivitelén a gyakorlatban érvényesíthető módzatainak minisztériumának megfelelő közegeivel előzőleg meghányta vetette volna, csak midőn az erre hivatott higgadtabb osztályok értekezletén képezte ez az erre vonatkozó módzatok megvitatása tárgyát, kezdtek lassanként belátni a lehetséges akaratok is, hogy a dollog még sem oly egyszerű, nemzetgazdaságunk életére nézve nem is olyan kicsi, nem is olyan lényegtelen, hogy azt minden magrázkódtatás nélkül csak úgy elhamarkodni lehetne, így azután bár az eszmét mindenestre szép és emberies és bár bizonyos mérvű keresztlvitele földmives népünk érdekében kívánatos is volt, csak tervezet maradt, egy higgadtabb, egy csendesebb, rendezettebb viszonyú idő számára, midőn az e tekintetben felmerülő nehézségek eloszlatására megkivántató intézkedéseket inkább megtalálni lehet, de keresztlvinni nem lehet, magának az egész deszpa rendszernek mihamar bekövetkezett elsöpörése miatt is.

Nálunk Debrecenben az általános felforgató rázkódás féfélig sem tartott, ebből is a tulajdonképeni bolsevista önkény inkább csak egy hónap volt, aztán hirt kapva, hogy antant megbízásból rendet teremteni jön egy rendszeresen felszerelt román haderő, mint fergeteg szállott s tovább nyugoti irányban, hogy felforgatva elsöpörjön, hogy beszenyessen az ottani megyékben is mindent, mi csak kulturális, mi csak emberies, mi eszményi és lélekre való.

A város nyugoti részén töltényűknek, fegyverűknek egy részét előbbálva jó szerével el sem menekültek még a nemzetközi csirkefogók társaságába került szerencsétlen bolsevista „harcadett fiúk”, midőn a keleti részen kézi és gépfegyverekkel, ágyukkal, hozzávaló municióval jól felszerelve bevonult a román katonaság.

A megkönnyebbülés bizonyos nyugtató érzése fogta el az emberek legtöbbjét és a reményesség, hogy megszabadulva a felforgató elemek mindent elsöpörni törekvő nyomásától, rend és békesség, csend és nyugalom fog reánk majd ismét következni, minden kötelmet ismerni tudó egyén napi munkája után nézhet, zavartalanul folytathatja rendes foglalkozását, végezheti polgári kötelmeinek teljesítését.

A románság megszállta a várost, pár napon át hallani lehetett messze agyuk tompa dübörgését, amint a menekülő bolsevista gyűlévsz had egy-egy messze távol eső helyiségben összegyűlekezve, felvenni próbálták az összejutkozést, aztán ez is elmúlt, városunkra nyomasztó csend ült, katonai, ellenséges nyomás, parancs, önkény, hatalom, olyan módon és olyan mértékben, hogy mihamar, az első napokban, sajgó érzések közt kelle tapasztalunk, miszerint a ránk jött hatalomnak tényleg nem a polgári rend, nem is annyira a nyugalom helyreállítása van talán feladatául adva hanem mint a legsivább indulatokkal, telt győző elenségeknek, inkább azt hogy benünkelt, mint meghódító takart féken tarison, kiéljen, ami használható ingó-javunk, ami mozgatható értékes valamink s jószágunk a háborus idők, a bolsevista felforgatások után csak megmaradhatott, annak nagy részéről, amint csak tetheti kipiszított.

Ha a bennünket megállított román katonai hadsergnek ez kitűzött feladata volt talán, e feladatnak minden tekintetben ugyan megfelelt. Állami, városi, állatában közintézményeinknek milliókra menő felszereléseit üzem beren-

dezései, tanszerei, anyáskézléitei, vállalatoknak, egyeseknek gép berendezéseit, drágább, értékesebb bu- torait, mind-mind, mi csak ilyen, mint számoltató érték, kezükbe kerülhetet, szedték, hordták össze, rakták vago- nokba, szállították tova.

A városi gázgyár hátamegetti rész heteken át az ilyen, nap kint halom- számra összerabolt holmik bevagono- zásának jó félreeső, buvó helye volt, a városi javaknak mennyi érték vesz- teségével, ki tudná azt megállapítani?

A tanyákról, a legelő területekről összezerelt jószágoknak egész nagy falláját lehetett nap nap után látni, amint tömegestől hajtották az ország- utakon el Erdély, Bukarest felé. Köz- veten a város előtt és a belső kis bérletem a pircsi ut mentén hányszor volt egy egy kisebb-nagyobb farka terelő jószágok éjjeli szállása, vagy nappali legeltető tere, delelő állása, napokon és hónapokon által hányszor szorult el szívem fájtó érzésektől, mi- kor, szinte vége-hcszra rélkül, is- é- telve láttam betereni, onnan majd tovahajítani a legszebb, a legnemesebb, válogatott jószágoknak hosszú, sűrű tömegű csapatját.

Ránk, szegény gazdákra, szinte az Isten átka kezdett rehedezni és az egyiptomi tiz crapás, mely banális súlyával bennünket agyongyötörni, megfojtani látszott.

Gazdaságomat hol béke időben bel- terjes művelés folyt, a különböző me- zőgazdasági növények, gabona féle- ken répa, dohány, hol cikória s tengeri nemzetségen kívül, elég szűk területtel mellett olyan termelése volt, mely terményeknek egyike másika az euró- pai s volt fejedelmi udvarokhoz a világ földkébe letti szállítva, melyeknek egyike másika: Jéruzálem, Jaffa, Kairó, Alexandria, Newyork, Texas, Brazília, Mexico tengerentúli természetületein látott napvilágot, mint speciális magyar termény hirdette az ottani kereskedések kirkataiban a magyar igyekezetet, a magyar törekvés, hol annyi család kereste s találta tisztességes megél- tésének alapját, a román invázió ugy eldőpörte minden jószág, minden föl- szerelésével, hogy a kulturának rajta ugy szólván semmi, de semmi látszata nem maradt, hanem egy tarack fékkel átszőtt rétes egelő, olyan elvadulásnak indult terület melyen egy vandalsorda nyomán után támadható pusztulásnak szomorú vissza tükröződése látszik csak.

Bejöveteük második hetében, midőn gazdaságomból elvívék már mindent, mi csak elvihető volt, igen értékes évelő növényeim egy részét kezdtek el- dibelni, jószágokkal tiportatni, kértem őket, menjenek a szomszédos táblára, hol igen szép lucernásom volt, lovuk ott inkább ehetik, az őrlékek reám tá- madtak, csaknem agyonverték, utánna élet-halál közt helekig feküdtem. Egyik ismerősömnél vezérkari ezredesünk családjá szállásolt, talán ennek közbe- szólására vizsgálat indult meg. Hogy a tanuk az elhajított sertések nyomait s helyet, hol azokat ledőltek, megper- zsellék, megmutatni is voltak képesek őket a csendőrség helyiségébe citálva ugy megbölcöltették, hogy utánna az ágyat fetekig nyomták. Volt tartalékos tiszt fiaimat pedig halálra keresték, a tanyára sortűzeket adtak.

Haza utaztatóból a bolsevikiektől visz- szemenekült orosz hadifogoly hónapos alkalmassólamat tejet hozva haza, ut- közepén velköztették le, szedték el ruháját fényes nappal.

Láttam uri embert a gázgyári átjáró nagyhidon, cipőjétől megfosztva me- zítáb sietni, lábbelijét román katonák huzták le mikor delebédre hivatalból hazasielt volna.

Láttam kofát a piac közepén, mert tőle áruját elrabolták panasztelve, hogy ri- mánkodni kezdett, a járcélok, a ter- dülő lányok az iskolás gyerekek el- piruló szemelattára ur dorító komis el- járással, ruhájától megfosztva, csak ott nyilvánosan huszontig verték. Hát a régi kultura hallhatatlan népétől a nagy romaiaktól, fitogtatás lezarma- zásu apuliai kecskepásztorok dicső nagy nemzete, tisztellel kérdem, Afrikának legbensőbb mélyén az őltelenül járó benszülöt vadak közt vajon van e ilyen s ehhez hasonlatos szegényteljes eset?

hazafelé jöttem, mert az önkény folytán naplemente táján kinn az uton vagy az után járni szabad nem volt, egész raja jött hazafelé velem a külsőben kinn lakó kisgazdáknak, mert kin a tanyán alig mert valaki éjjelre maradni amennyien hazafelé jöttek, legalább annyian vagy megegyezér annyian hu- zódottak kifelé bárdulatlan magatar- tással kaszárnyáikból az cláh katonas- ság fegyveresen lopni, rabolni, erő- szakoskodva erkölcstelenkedni, hej sok agyonlőtt, sok agyonvert ifju, magyar legény felett borult össze a sir, zöl- dült ki nyáron át frissen borult halmuk felett a könnyöntözte fü. Atok, bosszu kísérel az ilyformán megesezt gyakori gaztettet! Ökölbe szoritott kezekkel, sziszegő ajakkal hányan jaidutak fel?

Es az az önkény és az a gög, az a mindenben, milder ki által érzetelni igyekezett paracsolatási vágy, az az oronba, durva akarat, mit velünk szemben tiszt vagy közlegény, avagy az ezekhez rat lövöl holmikért látogatába jött halinás, tocskoros oláh, mit lépten- nyomon cly darboan, oly lealázólag érezlett velünk, lelkünket üte meg, olyan mértékben nehezedett reánk, hogy saját otthonunknak legbensőbb tüzhelyénél is meg megrázkódva hideg érzésekkel idegennek találtuk magunkat.

Scha sem tudjuk mikor örnek ráánk, egy eljett szcért, egy rekik nem tes- ző csak olyan eryhés nylikoztért is mikor vetnek börtönbe, mikor sar- colnak meg, mert a zsarolás különböző módja jvedelmező kedves foglalkozá- suk volt, értettek is hozzá és hogy ezenfelül mikor b tolnak meg, oh undorfogalom mit bárdolatlan gögjük- ben n egesz erntünk kelle?

Különbösen miután Budapestet el- hagyri voltak kénytelenek, nyomukban a Horthy hadsereg a Tiszáig kísérelte őket; hire, hire támadt, hogy a Tiszá- tól továb Debrecenből is kivonulniok kell, nap-nap után fokozódva ment a pusztítás és rablás, most azonban már hihetőleg felsőbb utasításokra az el- vett, a Debrecenből ugyszólván nap mint nap tova szállított jószágok s dolgoknak egy részére ráfogtak, hogy azokat tisztességes uton vásárolták és így egy részét tényleg is pénzen requirálták; azonban mi éppen? 10—15000 korona értékű jó zágért 500—600 koronát meg megállapítva, ha azután felkelték érte szerezcs tlen kárvalott g z d j á t, oda dobtak neki egy-két száz kónát.

Az ilyen elsőszárolások mellett örü- letesen nent aztán a további rablás a gab nával vagy takarmánnyal megra- kot szekereket, serest, lovat, tehenet, egy-egy pár ökröt vagy tinót az ország- vagy dűd uton, avagy egy-egy me- s s y n, szinte mint országos vásárról eg másutánsággal leheteti látni haj- tani, vezetni egyiknek másinak s haj- tozva né eit utánna gazdája, jaj volt annak, ha valamelyik a rablásokor ellenke- ni akart, ha csak szóval koc- kázta is azt meg, az még csak egy re volt ha egyszerűen a puskusa vas- tagabb végét próbálták meg rajta.

A tanyáról jöve, egyik másik szállí- s- kert alatt, hányzor találkoztam oláh- cigány-fele katonákkal, hátukon zsákkal vagy pokróccal felgöngyöltelve, a mint belőie szedegettek, faltak a félrett szőlőt, melyet a közeli gyepon be öli táblákon dibelték, tiportak össze, ha aztán a zsákmányuk savanyunak tes- szelt, egyszerűen kiönöttek az árok ocaiaira visszamenve újtablat d b o l i a k, új zsákmányt szedtek.

Hányzor találkoztam halinás oláhok- kal reggelentkint Várad felől jöve, n á s- kor pedig megrakodtan visszafé té rni és emellett a város n do ogra igyek- dő k i s i j a r o s, a tanyákról jöve n e r ő k i s- g a d á k k ö z ü l h á n y t l á t t a m e f o g n i, munkára hajtani. Néha még az értelmi osztályból, meg a hivattal viselőik kö- z ü l i s a v a s u t i r a k t á r h o z t e l n i, g a b o n a- f e l é t, t e n g e i t, k i h e s i t ö t d i s z n ö t j s z a g- f e l é t, á r u - é s i p a c k e t, e g y b k ü l ö n- f e l é t r a k n i v a g y e g y k - m á s i k t e r e n f á t, d e s k á t, t e k a m á n y s z a h o z f e l é t h i n y i, autót s gépet tiztítani. De ki tudná mind ezeknek számát, ki tudná csak ugy hirtelenében, csak ugy hozzá- v e t ö l g i s m e g i l p i t a n i, m i l e h e t a k u n n k, m i a r o m á n h d á k o s m e g- s z á l l á s a n y o m á n t á m a d t m i v a g y o r b a n, é r t k e n á t s z e n e d ü n k k e l l e t t.

egyik körgazdasági testületünkél tör- ténit bejelentések alapján is jegyzeteket vettem, de midőn az utóbbi nap kban delekívek örködő szemei kísérték, midőn lakásomra egy s más ürügy alatt el is látogattak, crátat töltöttek, hátha valami rendeletjükbe ütköz- dolgokon érnének. To ábbi adatgyűj- tésemet elhagynom kelle, a károk re- g e - d e i t p o n t o s k i m u t a t á s á t, i g y c s a k a h o z z á m é r k e z t t m i n e g y 6 0 - 7 0 e s e b ö l v o n a t k o z t a t h a t t a m k ö v e t k e z t e - t e m e t. Rövidesen összeállítva szol- gálgjon ez némi irányadul.

Debrecen város területe a legújabb

kataszteri felmérés szerint 166 283 kat. hold;

Művelési ágak szerint volt:

Table with 4 columns: Ág, Kat. hold, Hold, Érték. Rows include Szántóföld, Kert, Rét, Szőlő, Legelő, Erdő, Nádas, Adó alá em eső rész.

Összesen: 166,283 kat. hold 139 □ ol

A fenti 82.326 kat. hold szántóföldtől a termelők bejelentése alapján a mezőrendőrkapitányság által beirt fevetett terület volt:

Table with 4 columns: Termés, Termés érték egyenkint, Összesen, Eltulajdonított termés értéke. Rows include Buzából, Rozsából, Kétszerekből, Árpából, Zabtól, Tengerivel, Lucerna, stb., Bükky, egyébbel, Répa, stb., Burgonya, Kapás téli zöldség, do- hány, repce, stb., Dinnye, tök, naprafó gó, Szántatlan ugar, Kert, Rét, Szőlő, Legelő, Erdő.

Állatállomány 1918-ik évben volt:

Table with 4 columns: Szív smarha és pedie, Fajta, Főszám, Érték. Rows include Tehén, Üsző két éven felül, " egy " aluli, Ökör, Tinó, Ló, Juh, Sertés, Baromfi.

Az 1919-ik évi tavaszi értékeket véve csakugy hozzávetőleg is 135.732.803 koronára megy a kár, mit a románok mezőgazdaságunk terén csupán termé- nyek és jószágok erőszakos eltulajdo- nitásában okoztak. Ez azonban csak az a kővetle ebbnek látszó kár, mi a laikus személe is azonnal elébe tá- ru, szakszemlemből a kár tetemesen n g y b b, amennyiben a beállott nagy- mérvű igaerő hány miatt sem a földet re deszen munkálni, sem annak termő- erejét megfelelő módon fenntartani a trág a elégtelen volta miatt nem lehet, ezt termelésünk terén következetes- szerű égel kísérni fog bennünket az eredménytelenség, a gyenge termések miatt majdan állandóan jelentkező hányok és szükségletek nyomorúságos állapota. Majd fokozott mértékben, több évekre kihatólag nyilvánul e vesztesé- günk abban különösen, hogy jószá- gun n a k l e g é r t e k e s e b b t e n y e s z a n y a - g a t e l v e s z t v é n, a z e f e k i n t e b n h o z a d o l l e g g o n d o s a b b i n t é z k e d e s e k u t á n s e m l e h e t n e n k k é p e s e k f o l g l ó é s s z a r v a s m a r h a á l l o m á n y u n k n á l e n y o m a z t o h i á n y t h e l y r e p ö t n i, e c s a p á s r á n k - n e h e z ü l l ő á t k á t c s a k k i s s é l e n y e g e s e b b m é r t é k b e n i s e n y h i t e n i. M e n n y i e z e n - k i v ü l a m a z e g y é b k á r, m i t g é p e k, f e l - s e r e l é s e k b e n, m j d m i t m e z ő g a z d a s á - g u n k o n k i v ü l a z i p a r, g y á r é s k e r e s k e - d e l e m t e r é n, h i v a t a l o k, t e s t ü l e t e k é s e g y e s e k b e r e r d z e s e i b e n b e n n ü n k e t é r t, c s a k u g y h i r t e l e n é b e n k i t u d n á m e g - m o n d a t a n i E n n e k n e m n a g y i t o t t, n e m t u l z o t t, d e a t é n y e k r e k m i n d e n t e k i n - t e t e n m e g f e l e l ő m ó d o n v a l ó ö s s z e - g y ű j t e s e é s ö s s z e a l l í t á s a k i v á n a t o s l e n n e, h a d d l á t n á n k, v a l ó s á g u t á n v e n n e r o á t u d o m á s t t a l á n a r o m á n - b a r á t k ü l f ö l d i s, m e n n y i v e l n e h e z e d e t t r e á n k a z e l s z e n v e d e t t l e l k i e k e n k i v ü l t i s z t a n a n y a g i a k b a n a b i b l i a i e g y p t o m i t i z c s a p á s n á l i s s o k k a l s o k k a l s u l y o s a b b o l á h t i z c s a p á s.

cen tájának agyongyötört siralmas képe lett, kitudra, mikor jön magához. Földünk, mezőgazdasági üzemünk termé- kétségének rendkívüli mérvű alá- hanyatlásából csak aháboru előtti álla- potokra is mikor vergődik fel? hoz- mára nézve mikor lesz képes csak kissé is megfelelő fejlődésre jutni? csupa kérdés, csupa aggodalom, mely e tekintetben eltölti lelkünket.

Mielőtt a román megszálló katonas- ság városunkat elhagyta volna, a 20 ik hadosztályuk tábornoka Anastasiu a „Magyar néphez“ bucsuzott intézett, ezt azzal zárja be, hogy „Mindeket azon megegyződésből tetem, mert beláttam, hogy a magyar nép most ismerhet meg bennünket és jobban megismerhet, mint eddig és ez a megismerés maradjon meg a ma- gyar és román nép között, mint jö- vendő kor világító fátylaja a civilizált nemzetek között.”

Hát maradjon meg e megismerés emlékül nálunk sokáig, hogyha egykor talán velők szemben a leszámolás órája eljő, az erre való hű, vissza em- lékezés szolgáljon minden egyes ma- gyar katoná keblében szító parázsként a megfelelő megtorlás lankadatlan ös- z t ö n z é s é r e.

Eljön e a megtorlás ideje és mikor arra feleletét a jövő fogja megadni, mindenesetre bármily sötétek legyenek is még most kilátásaink, nem csüggedni, nem kétségbe esni, de reménnyel kell néznünk egy szebb, jobb jövő hajnal- hasadásának elérkezéte. Munka, erély, kitartás, majd meghozzák eredményü- ket erőnköz jutunk.

Támogassuk a gyengebeket, adjunk a csüggedőknek példát, a tájékozatlanok- nak irányt, tanácsot, boldogulásuk reményére öntsünk mindenki lelkébe bizamat, meggyőződést és hitet, a törté- nélelem eme legsúlyosabb megpróbál- tatásai után ezer éves hazánk új erő- ben, új fényt, új dicsőségben fog majd fejlődni tovább, mert

Megbűnhötte már e nép, A multat s jövőndöt.

Felhívás Debrecen választóihoz

Gazdatársaink! Földmivelő barátaink! Tisztelt választó Polgárok!

A megpróbáltatások nehéz napjait éltük. Nem volt elég a hosszantartó háboruokozta nehézség, a bolsevizmus mindent felforgató áramlata, gögös önkényével reánk nehezült a román hadsereg, közel egy éven át fosztogatott, pusztított és rabolt, javainknak nagy részét elvitte, jószágunkból csaknem kipusztított, terményünket, vetőmagnak valókat tovaszállította, kifosztva, agyongyötörve odáig jutottunk, hogy hirtelenében azt sem tudjuk, mitévők legyünk, hogy dolgunkat helyesen végezzük, mint jövőnk magunkhoz, hogy a beállott anyag-, kézi-, igaerő hiány miatt a megélhetésre legközvetlenebbül szükséges kelléket előállítani tudhassuk.

De mert a mindennapi kenyérre szükség van, mert nemzetünk minden egyes tagja élni akar, annak élnie kell, ha még oly nagyok lennének is a nehézségek, a termelés igyekezetétől különösen mi gazdák s termelő munkások nem térhetünk el. Hazafias kötelességünknek tartjuk és ismerjük a közszükséglet kielégítéséről minden erőnkől gondoskodni, mert milenne, ha mi nem dolgoznánk most éppen, midőn kettőzött erővel és igyekezettel sem tudhatunk felényihez se jutni, mint a háboru előtti boldogabbidőkben, midőn a termeléshez megkívántató tényezők iga s kézierő, eszköz, gép, anyag, egyéb mindenféle megfelelő mérvben voltak rendelkezésünkre.

Panaszos szó nélkül viseljük a reánk nehezdedő terheket, fájón esnek azonban lelkünknek, ha érdekeinket az arra hivatott ténye-

zők: kormány és nemzetgyűlés ezután is csak annyiban vennék, mint ennekelőtte, midőn a fővárosi lapok legnagyobb része idegen fajta elemek nemzetietlen irányu törekvéseit szolgálva, általában szembehelyezkedtek a fővároson túl élő nép millióinak életese-ményei és kívánságaival, kormányunkat s parlamentünket úgy irányították, azokba olyan egyéneket juttattak be, kik nem lehetnek a mi szószólóink, így a mi sokszor hangoztatott óhajunk és kívánságainkból nem teljesült semmi. Mezőgazdasági termelésünk könnyítése és előbbrevitelére hivatott intézkedésekből nem lett semmi, csak a bajunk, a veszteségünk, a küzdelmünk, az évenkénti terményeinkből kiszolgáltatni kötelezett ujjabkori dézsmánk és robotunk lett az utóbbi években hova-tovább nagyobb, csaknem elviselhetetlen. Ezenkívül meg az adónk növekedett mindig terhe-sebbé, mert a földet, ingatlan adóalanyunkat el nem takarhatjuk, mint millióit páncél szekrényébe elrejtetheti az adókvető elől ama idegen országokból hozzánk szakadt uzsorás, ki százezreket vágva zsebre láblógató könnyű foglal-kozása eredményeül, ölbeteit ke-zekkel mosolyog a földmives nyomorusága s küzdelmei felett.

Tünnünk kellett, nem voltunk szervezve. Így azonban ez nem mehet tovább, mert összeroska-dunk, összeroskad velünk a nem-zet, a haza is.

Ezért aztán, hogy államiságunk megnyilvánulása minden irányban megfelelő, hazafias, nemzeties

legyen, hogy kormányzatunk utján az ország anyagi boldogulásának legfőbb alapjául szolgáló mező-gazdasági életünk érdekei, e reánk nézve legfontosabb közérdek, ki-elégítésüket lehetőleg megtalál-hassák, a közszellem kialakulá-sára, az ország politikai vezetésére nekünk, gazdáknak és földmive-seknek befolyást kell feltétlenül gyakorolnunk. Hisz erre már számarányunknál fogva is első-sorban hivatottak vagyunk.

Szervezkednünk, tömörülnünk kell tehát, mindenképen odatöre-kednünk, hogy a már megalakult nemzetgyűlésen különben is tul-sulyra jutott Országos Kisgazda és Földmivespárt még erősebben, még nagyobb számmal kerülhes-sen ki győztesen a most felsza-badult területeken megejtendő választások alkalmával. Oda kell törekednünk, hogy itt nálunk, Debrecenben is olyan képviselő-jelöltre adja mindenki szavazatát, ki programmszerű követeléseinket magáévá teszi, azok megvalósi-tását mindenek felett kötelessé-gének tartja.

Nem akarjuk mi a mi érdekeink sivár módon való előretolásával a más társadalmi osztályok érde-keit csak kissé érzékenyebben is csorbitani; azt akarjuk, hogy ne legyünk ezután olyan semmibe sem vett munkásai a társadalom-nak, kiktől az állami kormányzás ugyszólván csak robotot kívánjon, kiktől a hatóság terményüknek aránytalan áron való rekvirálga-tásával ujjabkori dézsma-félét szedjen, hogy adónkat, egyéb közterheinket más keresethez mér-

ten, mint eddig, igazságtalanul néha csaknem elviselhetetlen mó-don emeljék, hanem azt akarjuk, hogy munkából, kötelességekből, közteherviselésekből, adózásokból mindenkinek arányosan jusson.

Azt akarjuk, hogy minden tisztességes keresztyén, magyar munkás tisztességes foglalkozása után megtalálhassa e hazában az ő családi, az ő egyéni tisztességes boldogulását. Akár testi, akár szellemi munkájával szolgálja a hazát falun, mezőn, avagy a vá-rospan, kereskedelem vagy ipar terén, gyártelepeken, vagy mint hivatalnok, üzlethelyiségek, irodák rekedt levegőjében. Készséggel fogadjuk azért pártunkba hazánk-nak minden tisztességes polgárát, iparost, kereskedőt, hivatalnokot egyaránt, mert „jólétnek örvendő falu nélkül nincs virágzó város, elnyomott földmives mellett nyomorog az iparos, koldusbotra jut a tisztviselő.”

Gazdatársaink! Földmivelő ba-rátaink! Tisztelt választó Polgá-rok! kiknek lelkében a keresz-tyéni igaz szeretet, a haza iránt való nemes érzés szent tüze hon-nol. Sorakozzatok, tömörüljete-k mindannyian a Debreceni Kis-gazda és Földmivespárt zászlaja alá, hogy eszméi diadalra jussa-nak, hogy céiui tűzött utjain ha-zánk jövőjének felvirulása, mind-annyiunk boldogulása fakadjon.

Hazafias üdvözlettel
a Debreceni Kisgazda és Földmivespárt
(Irodája, Ferenc József-ut. Plac-u. 7.)

— Az „Országos Kisgazda és Föld-mivespárt” irodája Plac utca 7. szám alatt az I. emeleten van.

Temetésekre élő- és művirág sírkoszorúk, vala-mint színházi és alkalmi csokrok,
:: legolcsóbban szerezhetők be ::
„Rózsavirágcsarnok”

LYSOFORM

Parfümök prima, Jes puderek, Kalodont valódi, Szájvizek, Arc- és kézkrémek, Hajszeszek, Rumesentia, Pácoló szerek valamint mindenféle piperecikkek.

Korzó arckrém és szappan legolcsóbban szerezhetők be a

VATTA

IRRIGÁTOR

